

Zrak jako tichá oběť cukrovky

Proč o něj diabetici často přicházejí zbytečně?

**prof. MUDr. Martin Haluzík,
DrSc.**

Přednosta Centra diabetologie, vedoucí
Laboratoře translační a experimentální
diabetologie a obezitologie IKEM

**PharmDr. Michal Krejsta,
MBA, LL.M., MHA**

Předseda představenstva Sdružení
ambulantních poskytovatelů oční
chirurgie a generální ředitel sítě očních
klinik Lexum

MUDr. Pavel Němec

Prezident České vitreoretinální
společnosti a lékařský ředitel sítě očních
klinik Lexum

Výskyt diabetu a jeho komplikací

Prof. MUDr. Martin Haluzík, DrSc.

Centrum diabetologie, IKEM, Praha

Výskyt diabetu se celosvětově výrazně zvyšuje

- ~589 million people worldwide had diabetes in 2024
- Prevalence of diabetes is estimated to reach ~853 million

Total health expenditure on diabetes is estimated at 1 trillion

It was also estimated that over 3.4 million people aged 20–79 died from diabetes-related causes in 2024

Diabetes complications can be prevented by good glycemic control

North America & Caribbean
2050 **68.1 million**
2024 **56.2 million** ↑ **21%**
increase

Europe
2050 **72.4 million**
2024 **65.6 million** ↑ **10%**
increase

South East Asia
2050 **184.5 million**
2024 **106.9 million** ↑ **73%**
increase

South & Central America
2050 **51.5 million**
2024 **35.4 million** ↑ **45%**
increase

WORLD
2050 **852.5 million**
2024 **588.7 million** ↑ **45%**
increase

Africa
2050 **59.5 million**
2024 **24.6 million** ↑ **142%**
increase

Western Pacific
2050 **253.8 million**
2024 **215.4 million** ↑ **18%**
increase

Middle East & North Africa
2050 **162.6 million**
2024 **84.7 million** ↑ **92%**
increase

Diabetes v číslech

1 150 000 (z toho více než 90 % DM 2. typu)

Diagnostikovaných pacientů v roce 2022 v České republice

15-20 % nákladů celého zdravotnictví

Jde na léčbu diabetiků

#1

Nejčastější příčinou slepoty dospělých celosvětově

2-3x častější výskyt srdečního infarktu

Ve srovnání s ostatní populací v České republice

53 miliard korun

Náklady na léčbu diabetu v České republice, z toho 2/3 připadají na léčbu komplikací (2021)

Klasifikace diabetu

I. Diabetes mellitus 1. typu

A. Imunitně podmíněný

B. idiopatický

II. Diabetes mellitus 2. typu (hladin glykémie nalačno > 7 mmol/l nebo > 11 mmol/l při oGTT)

III. Ostatní specifické typy diabetu (MODY, při onemocnění pankreatu)

IV. Gestační diabetes mellitus

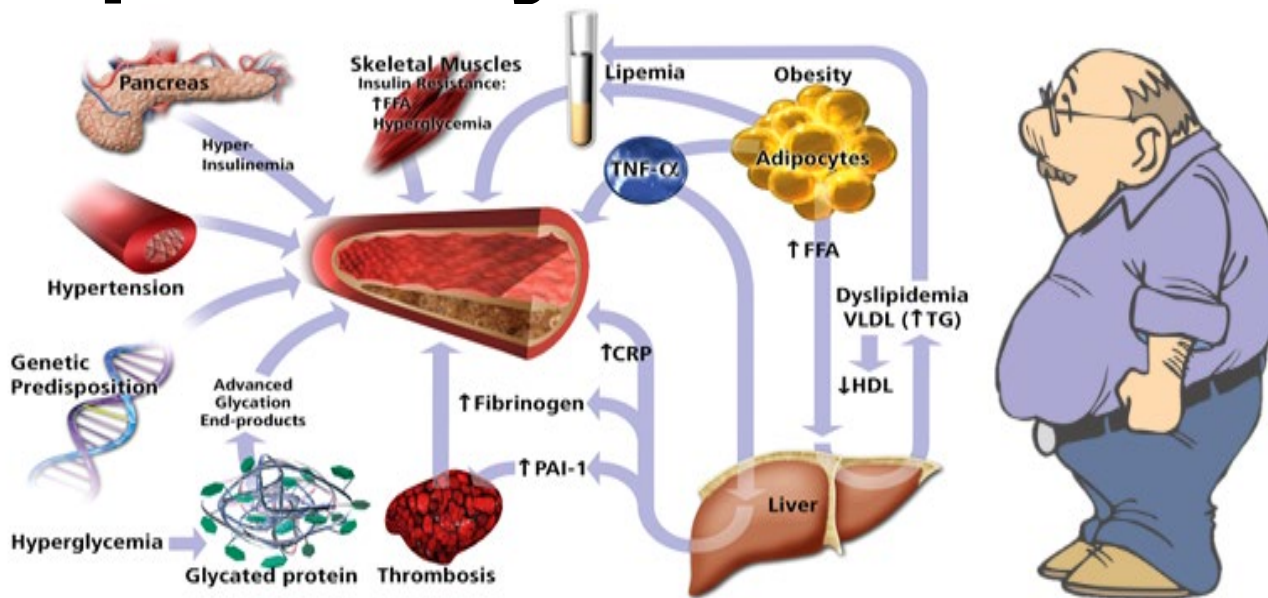
Klasifikace prediabetu

Hraniční glykémie nalačno (IFG): glykémie 5,6–6,9 mmol/l

Porušená glukózová tolerance (IGT): ve 120 min. při oGTT 7,8–11,0 mmol/l

Cukrovka 2. typu obvykle nemá typické specifické příznaky

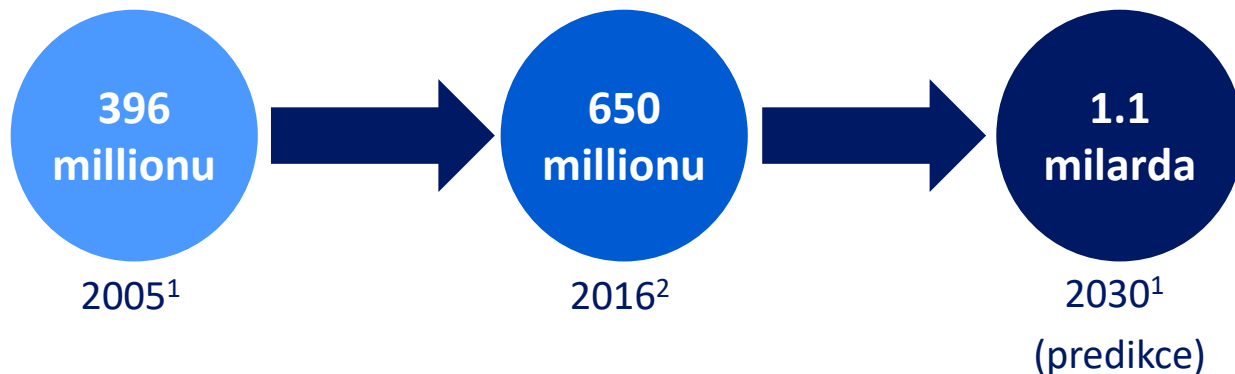
- Celková únava
- Lehce vyšší pocit žízně
- Mírně horší hojení ran
- Nebo zcela bez příznaků

Nejčastěji diagnostikována **v rámci preventivních prohlídek** nebo **zcela náhodně při odběru krve** (předoperační vyšetření) případně až **při výskytu komplikací** (hospitalizace pro infarkt, oční vyšetření atd.)

Rostoucí výskyt obezity v ČR je hlavní příčinou vzestupu počtu diabetiků 2. typu

Globální prevalence obezity

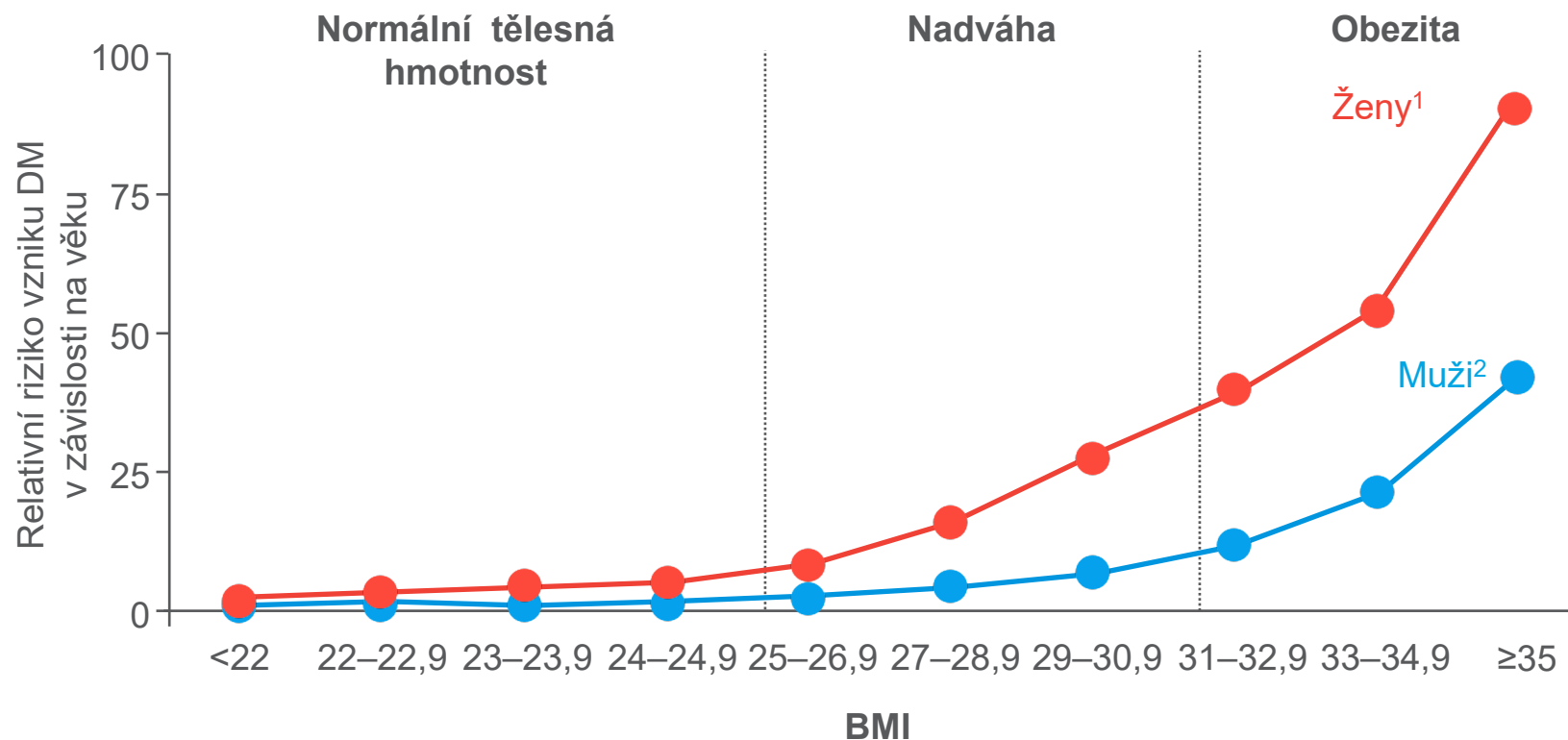
Podle údajů ČSÚ (2023): **průměrný BMI v ČR** se mezi lety 2017 a 2022 zvýšil z 25,2 na 26,2

Normální hodnoty BMI v ČR: 30 % dospělých mužů a 43 % žen

Nadváha: 49 % mužů a 36 % žen; **Obezita:** 21 % mužů a 18 % žen

Riziko cukrovky významně stoupá se zvyšující se hmotností

Vztah mezi BMI a rizikem vzniku DM 2. typu

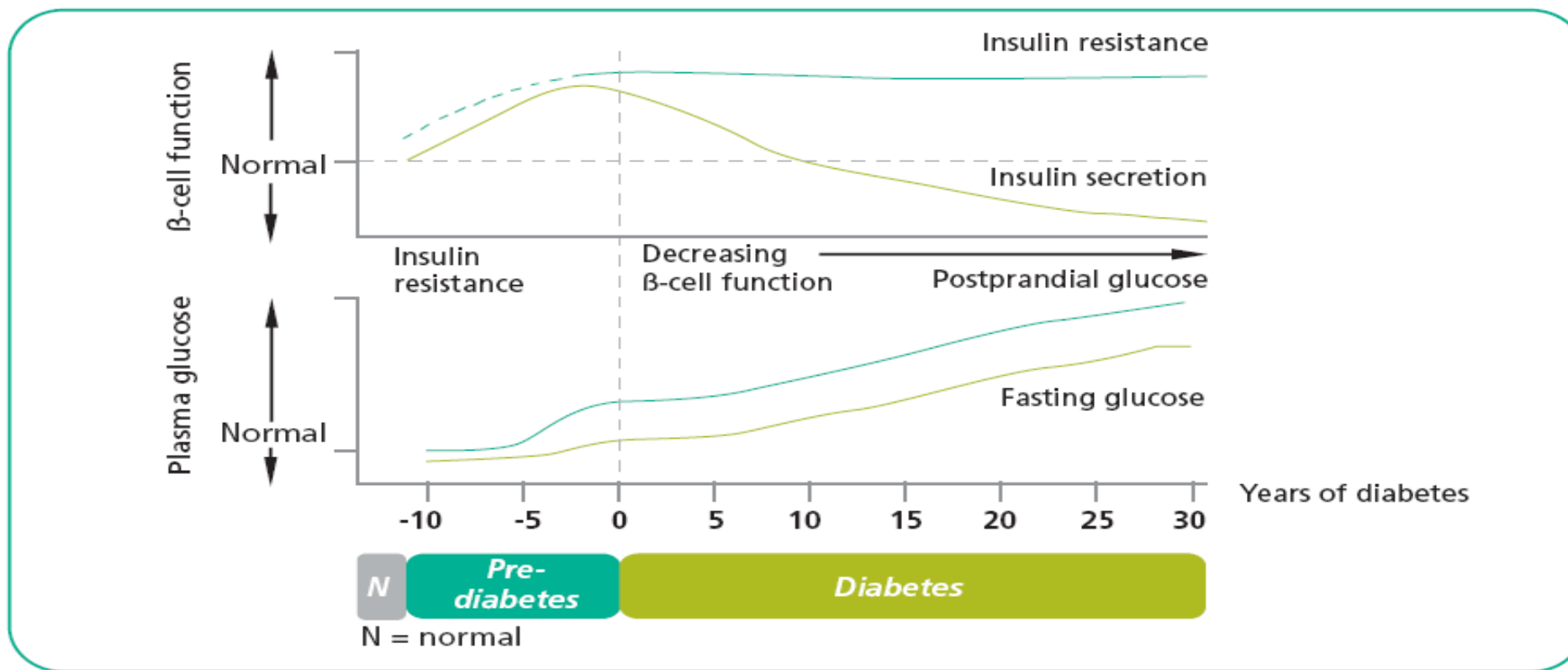
BMI, index tělesné hmotnosti.

1. Colditz GA, et al. *Ann Intern Med* 1995;**122**:481-6; 2. Chan J, et al. *Diabetes Care* 1994;**17**:961-9.

Prediabetes vede u většiny pacientů k diabetu

Výskyt:

- ve věku mezi 25 a 64 let **26,6 %** pacientů s prediabetem mezi muži a **25,2 %** mezi ženami
- ve věkové skupině 55–64 to bylo **45 %** u mužů a **37 %** u žen (22).

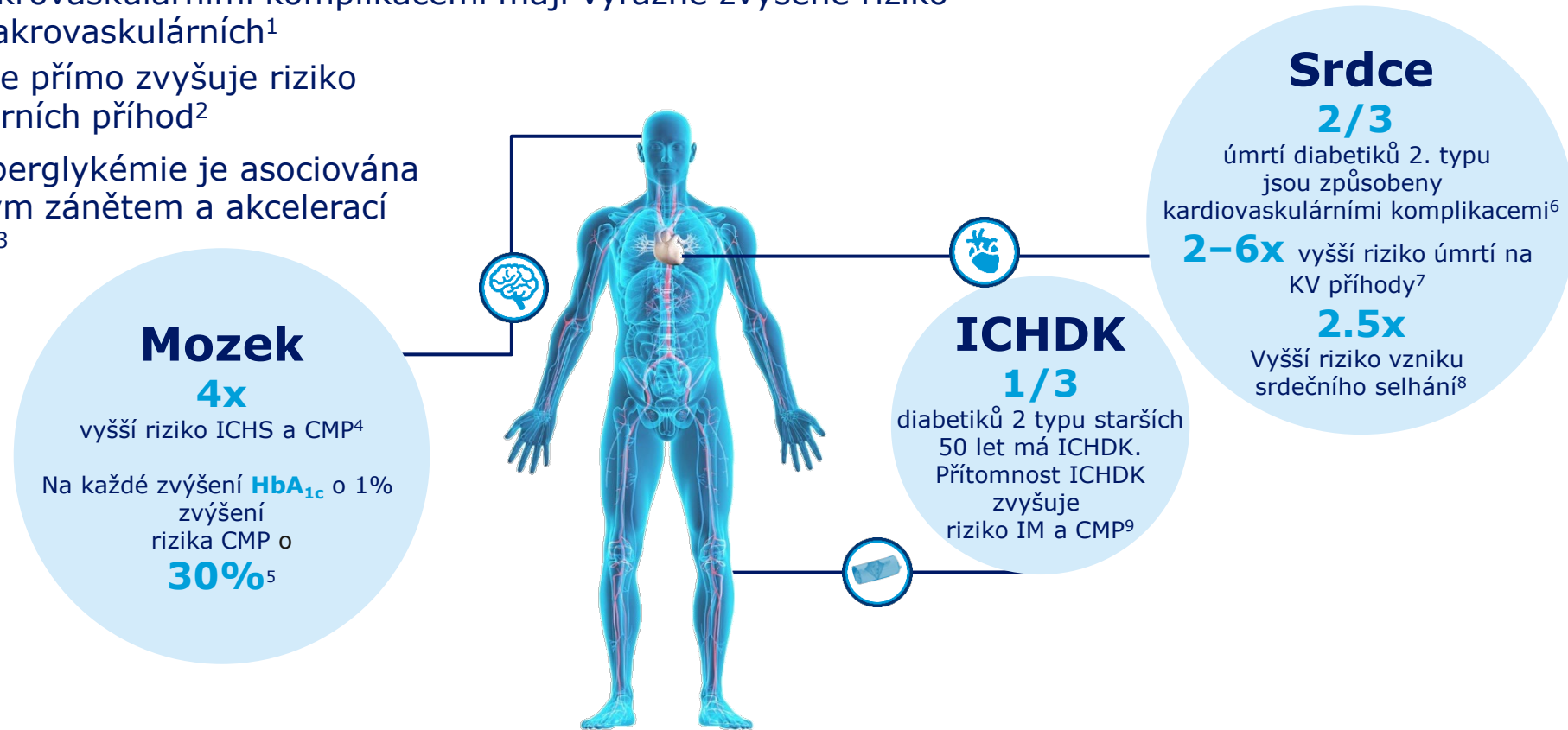
Neuspokojivě kompenzovaná cukrovka vede k cévním komplikacím

Makrovaskulární komplikace

Diabetici s mikrovaskulárními komplikacemi mají výrazně zvýšené riziko komplikací makrovaskulárních¹

Hyperglykémie přímo zvyšuje riziko kardiovaskulárních příhod²

Chronická hyperglykémie je asociována se subklinickým zánětem a akcelerací aterosklerozy³

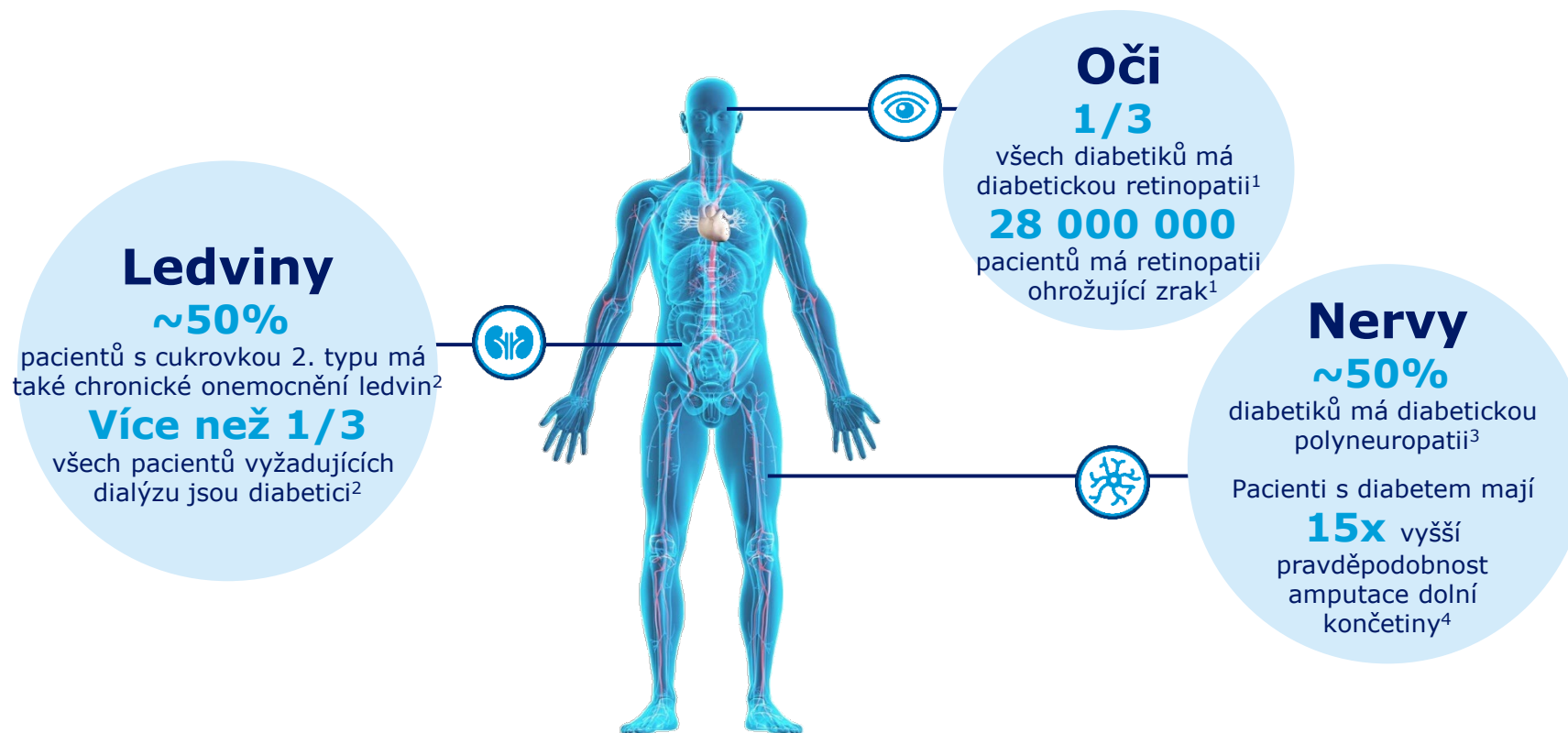

CV, cardiovascular; CVD, cardiovascular disease; HbA_{1c}, glycosylated haemoglobin; PAD, peripheral artery disease; T2D, type 2 diabetes

1. Brownrigg JR et al. *Lancet Diabetes Endocrinol* 2016;4:588–597; 2. Ross S et al. *Eur Heart J* 2015;36:1454–1462; 3. Mannucci E et al. *Diabetes Care* 2013;36(Suppl 2):S259–S263; 4. Lüscher TF et al. *Circulation* 2003;108:1655–1661; 5. Chen Y et al. *PLoS One* 2015;10:1–12; 6. Low Wang CC et al. *Circulation* 2016;133:2459–2502; 7. Fihn SD et al. *J Am Coll Cardiol* 2012;60:e44–e164; 8. Nichols GA et al. *Diabetes Care* 2004;27:1879–1884; 9. Diabetes UK website: <https://www.diabetes.co.uk/diabetes-complications/peripheral-arterial-disease.html> (accessed 26 September 2018)

Neuspokojivě kompenzovaná cukrovka vede k cévním komplikacím

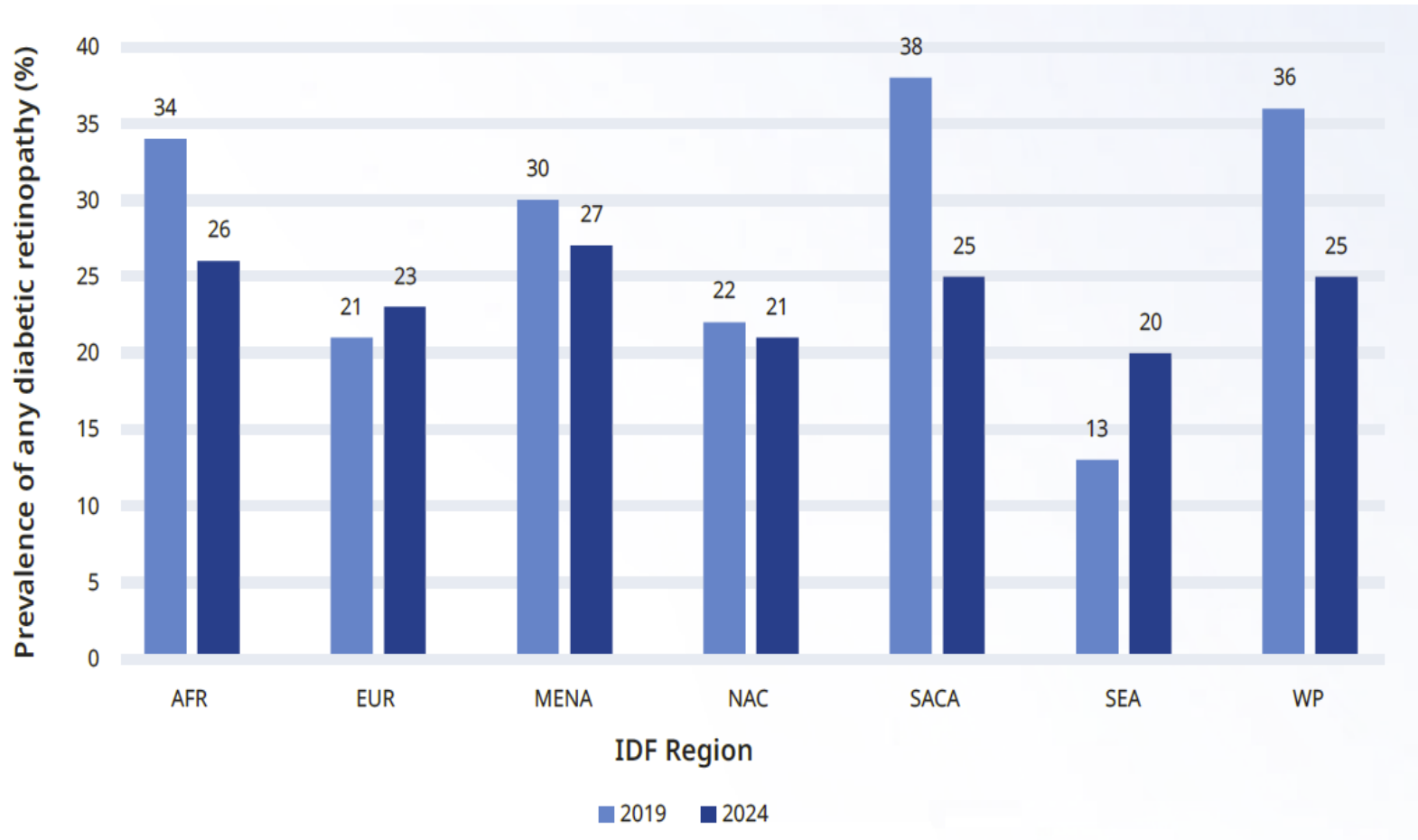
Mikrovaskulární komplikace

T2D, type 2 diabetes
1. Yau JW et al. *Diabetes Care* 2012;35:556–564; 2. Thomas MC et al. *Nature Rev Nephrology* 2016;12:73–81; 3. Juster-Switlyka K, Smith AG. *F1000Res* 2016;5:F1000 Faculty Rev-738;
4. Callaghan BC et al. *Lancet Neurol* 2012;11:521–534

Výskyt a důsledky diabetické retinopatie

- 1 ze 4 dospělých pacientů s diabetem má diabetickou retinopatii
- Více než 1 z 10 dospělých pacientů s diabetem má vysoké riziko ztráty zraku nebo již zrak ztratil

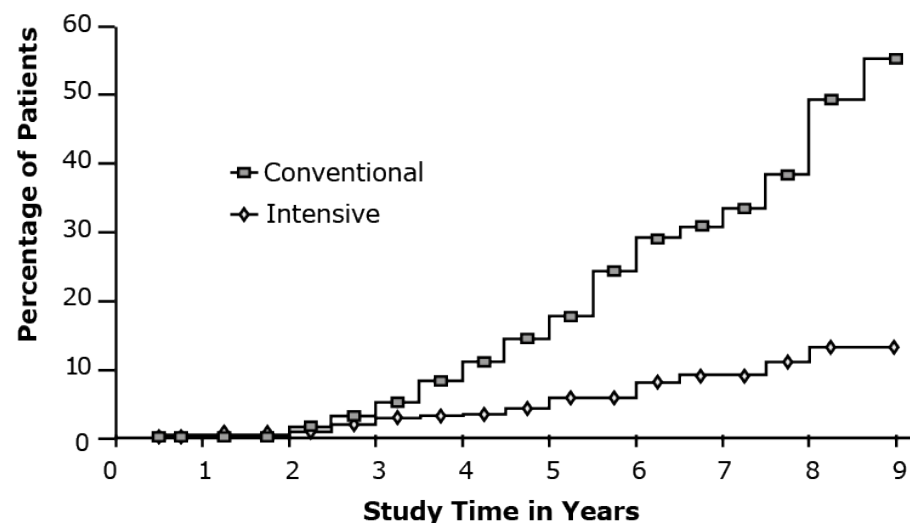

Uspokojivá kompenzace diabetu snižuje riziko diabetické retinopatie

DCCT¹

Type 1 diabetes

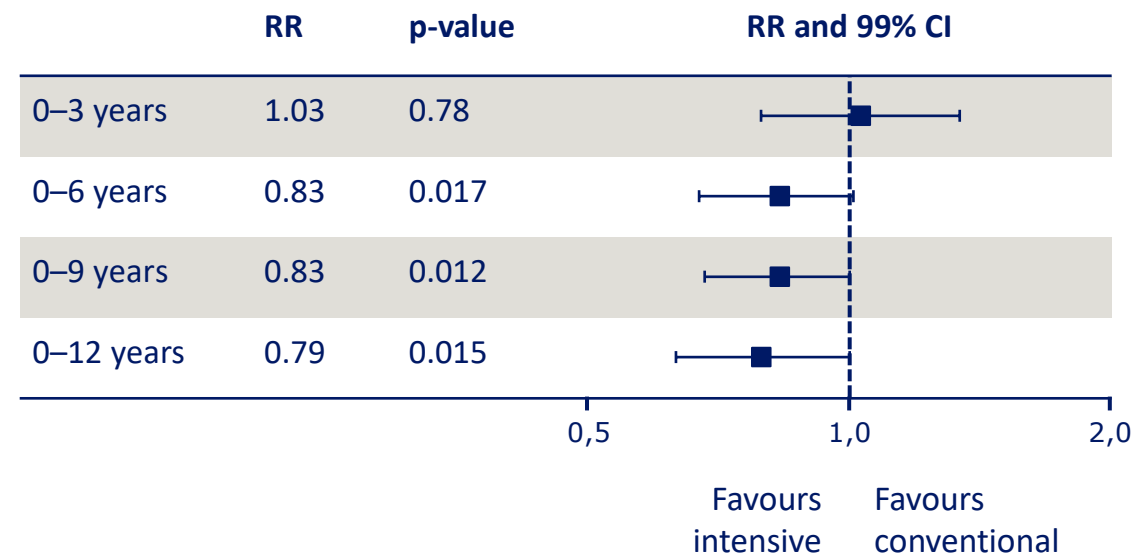
Cumulative incidence of a sustained ≥ 3 -step change on the ETDRS scale during ≥ 6 months

UKPDS²

Type 2 diabetes

Relative risk of 2-step change on the ETDRS scale in subjects randomised to intensive or conventional glycaemic therapy

Závěr

- Výskyt cukrovky 2. typu v populaci setrvale stoupá
- Vzhledem k chybění typických příznaků je často diagnostikována pozdě
- Neuspokojivě kompenzovaná cukrovka výrazně zkracuje život a zvyšuje riziko komplikací
- Neuspokojivě kompenzovaná cukrovka je nejčastější příčinou slepoty ve vyspělých zemích světa
- Uspokojivou kompenzací DM a včasnou diagnostikou diabetické retinopatie lze vážným důsledkům této komplikace předejít

DIABETICKÁ RETINOPATIE

Tichý, pomalý zloděj lidského zraku

MUDr. Pavel Němec

Prezident České vitreoretinální společnosti,
lékařský ředitel sítě očních klinik Lexum

DM *celosvětově*

5

DM *celosvětově*

každých

5 vteřin

je ve **světě**

diagnostikován

nový DM pacient

2020

500 miliónů celosvětově

60 miliónů v Evropě

1 milión u nás

2030

750 miliónů celosvětově

85 miliónů v Evropě

1,3 milión u nás

DR-DME *epidemiologie a klasifikace*

1997	DM ČR	5,8 % obyvatel	(615 tis)*
2016	DM ČR	8,9 % obyvatel	(920 tis.)*
2030	DM ČR	12,3 % obyvatel	(1.300 tis.)**

DR je nejčastější mezi sledovanými komplikacemi DM
prevalence 25 %***
- z toho PDR 5-10 %

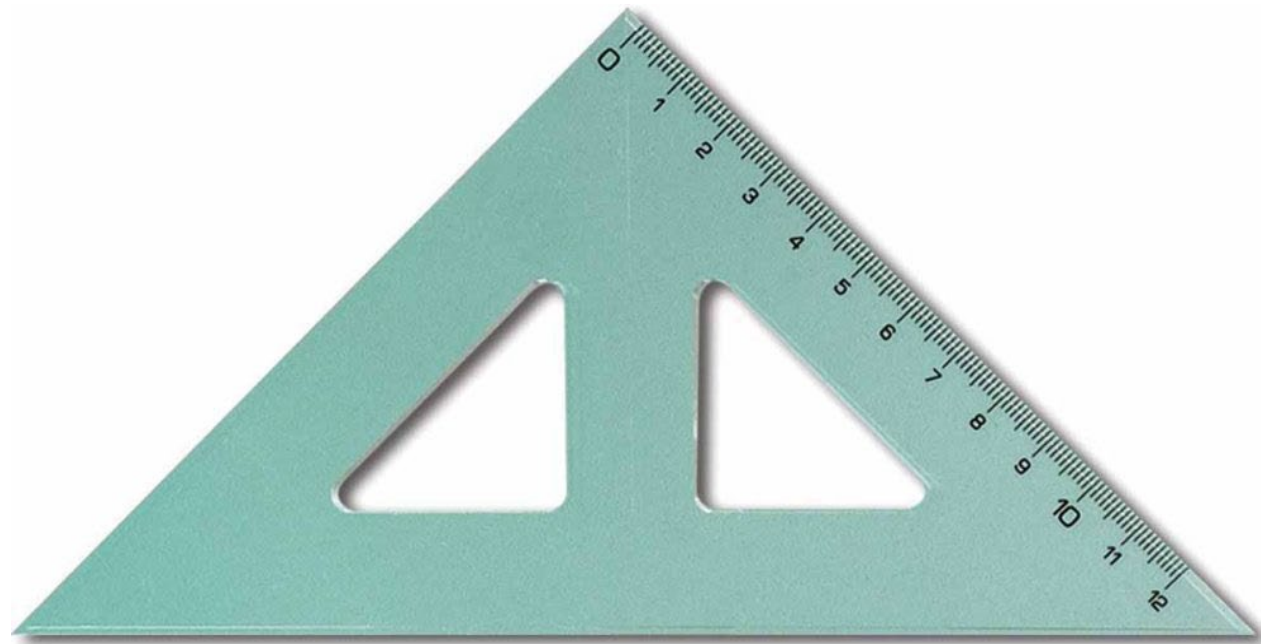
DME statisticky sledován není
DME (projekce prevalence)*** 10-15% pacientů s DR

* Podle statistických dat publikovaných Ústavem zdravotnických informací a statistiky ČR k 31.12.2016

** Odhady dle ÚZIS

*** [Hirai FE](#), [Knudtson MD](#), [Klein BE](#), [Klein R](#). Clinically significant macular edema and survival in type 1 and type 2 diabetes. **Am J Ophthalmol.** 2008 Apr;145(4):700-6.

DIABETOLOG

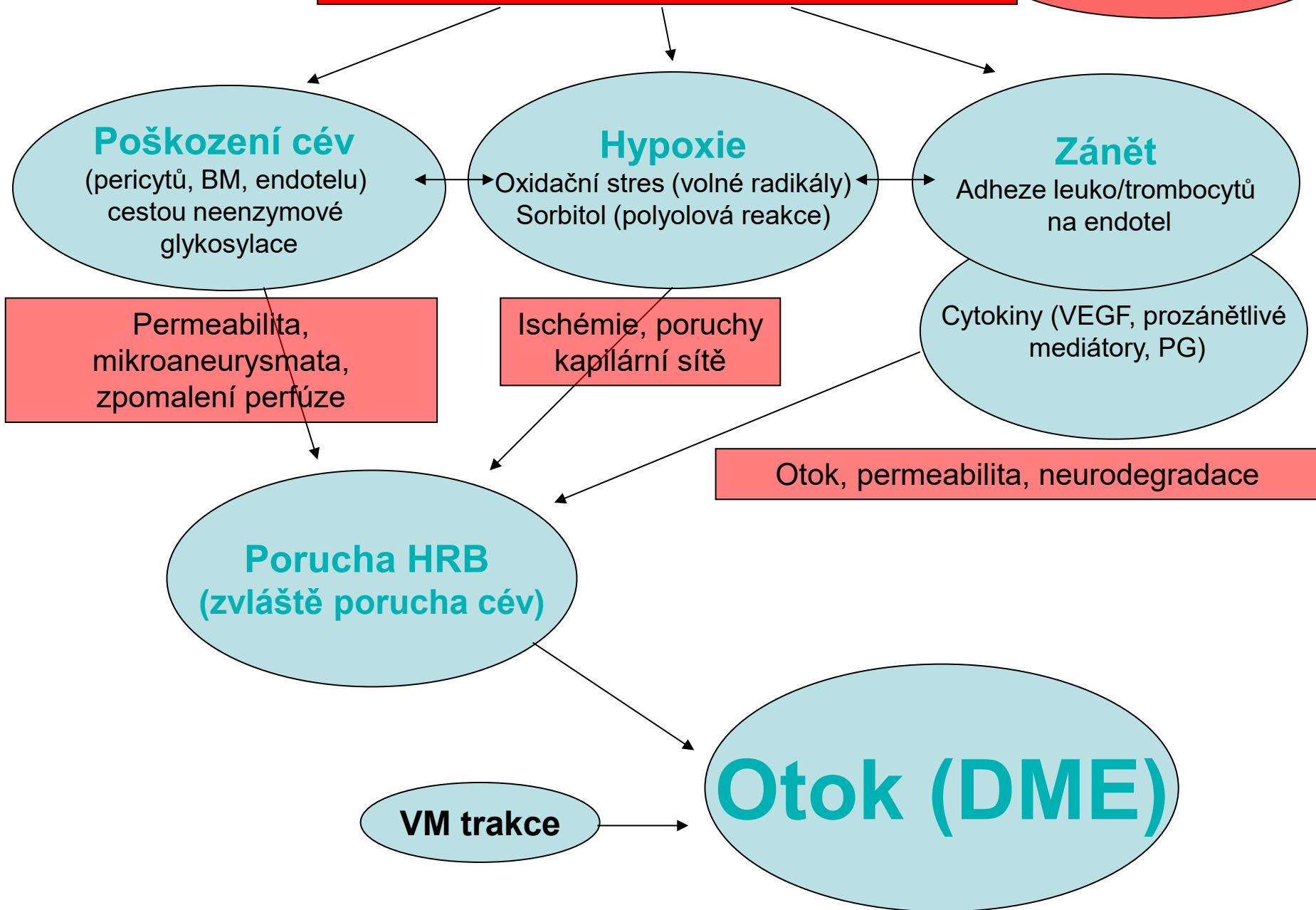
OFTALMOLOG

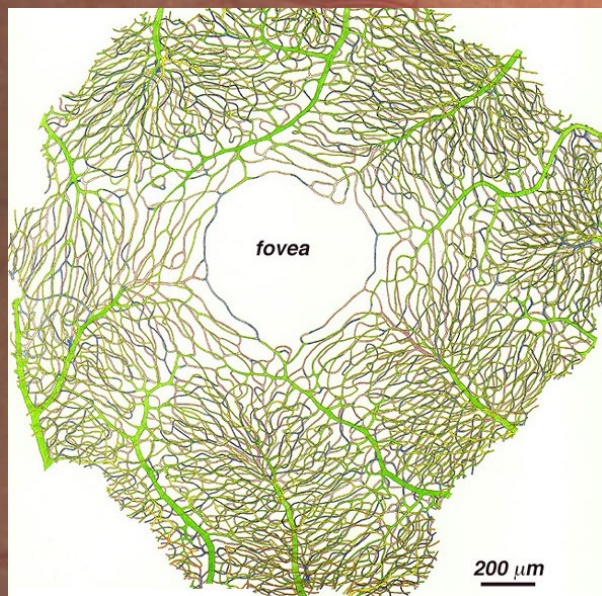
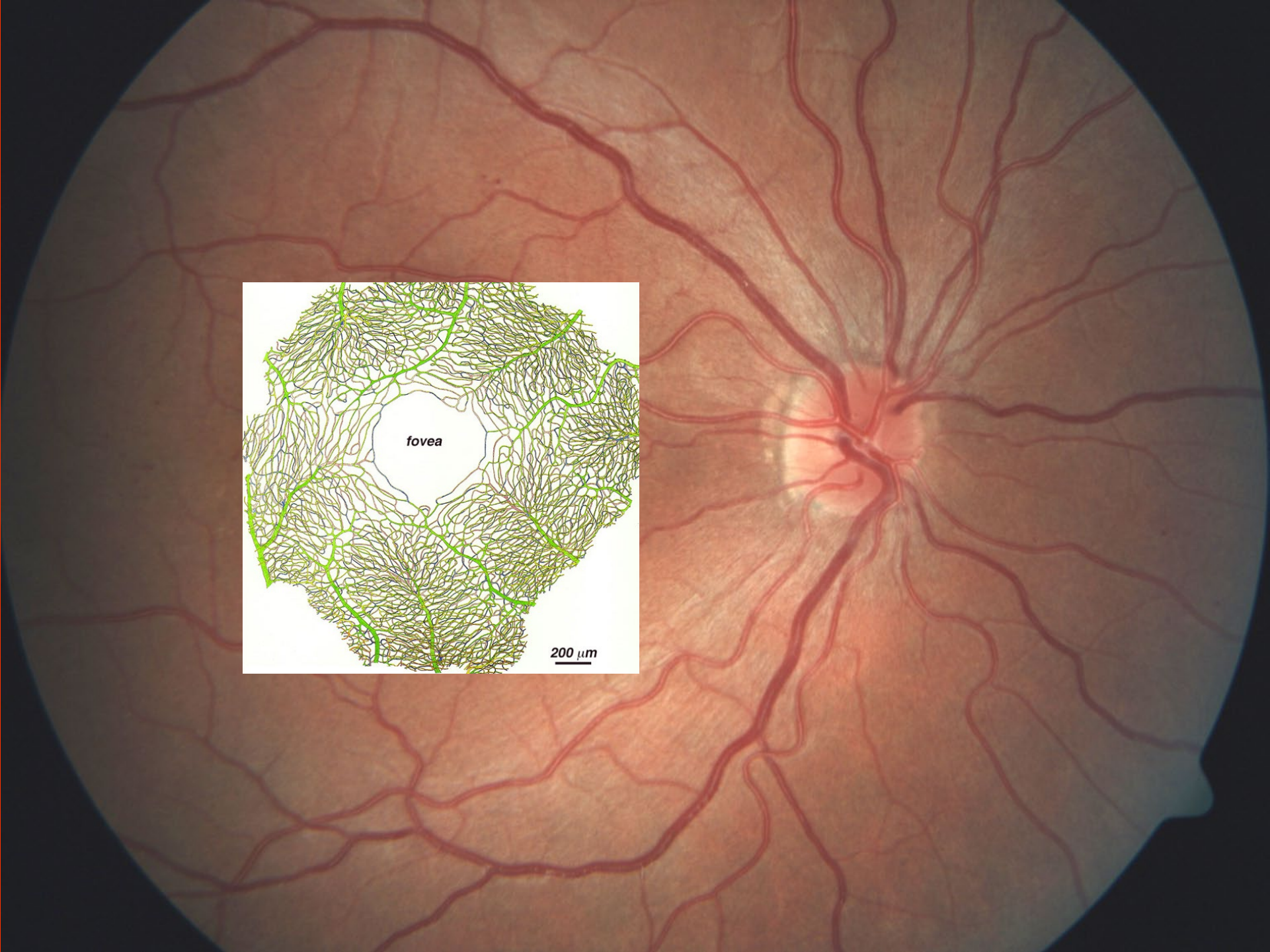
**PRAKTICKÝ
LÉKAŘ**

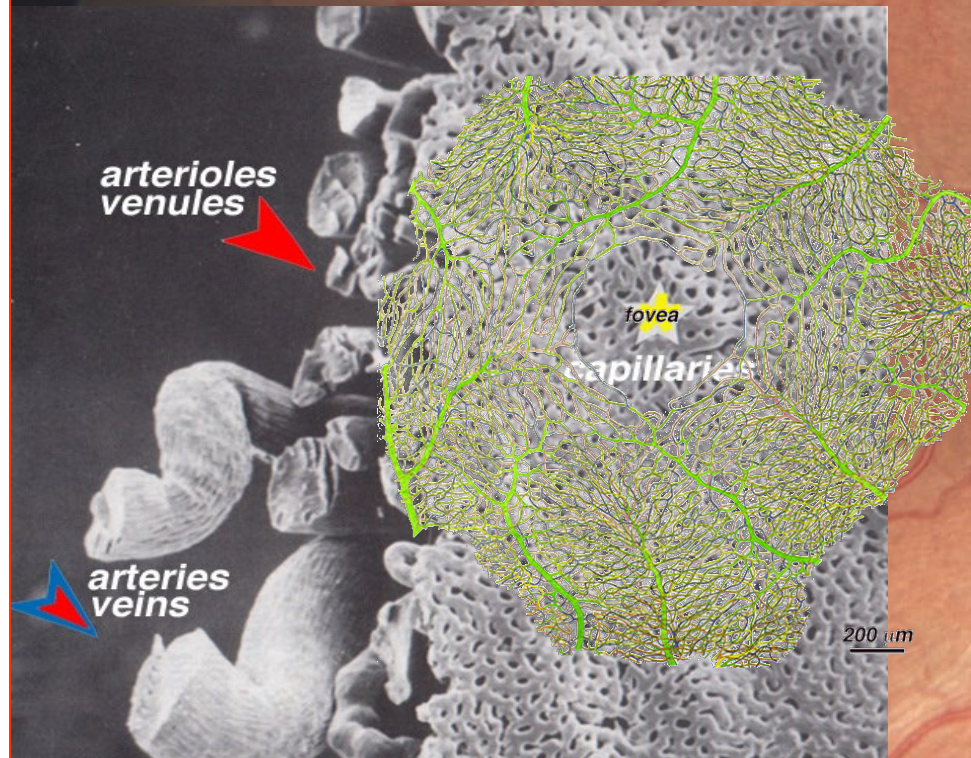
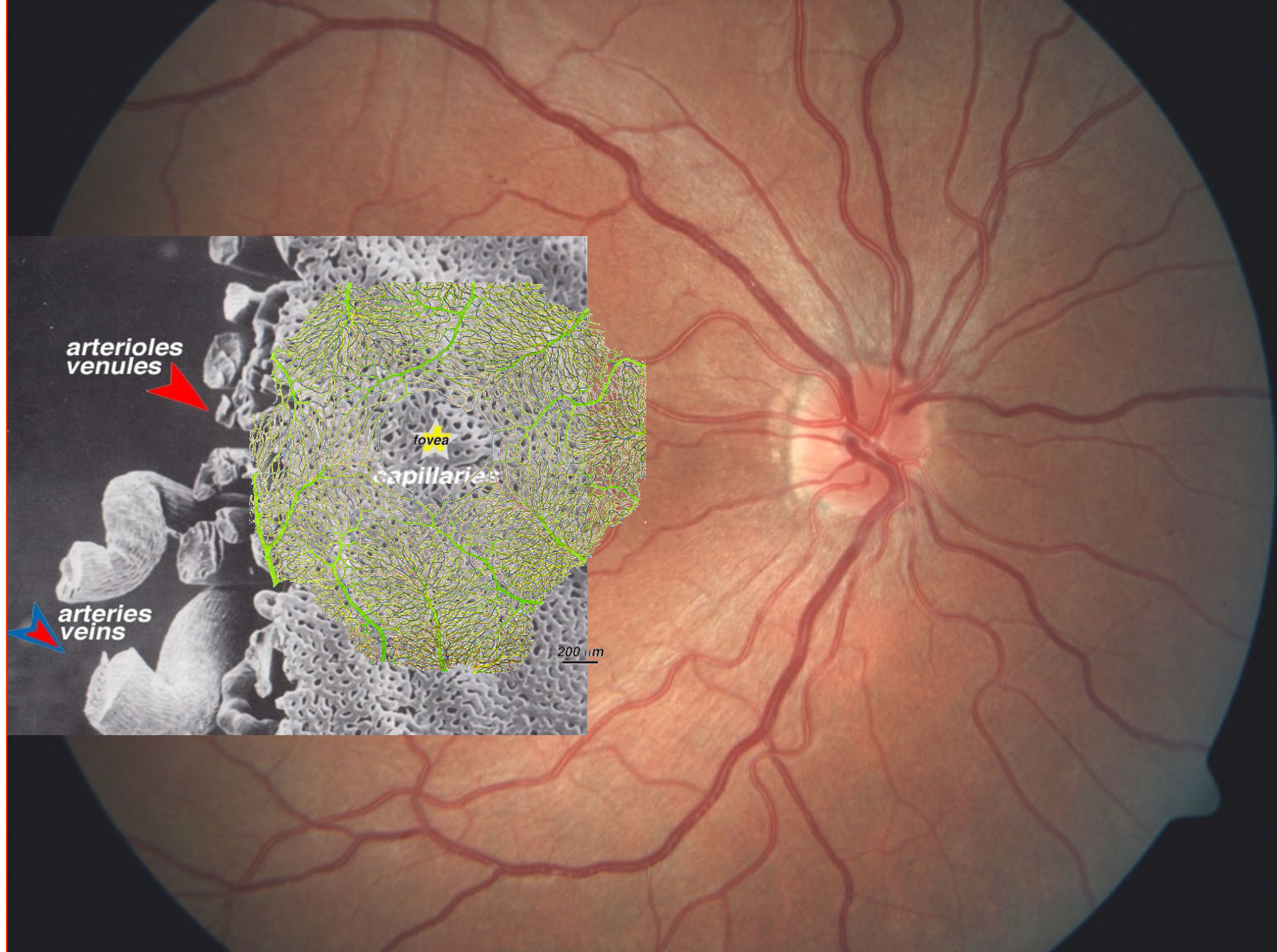
**RETINÁLNÍ
SPECIALISTA**

Chronická hyperglykémie

HT, hyperlipidémie

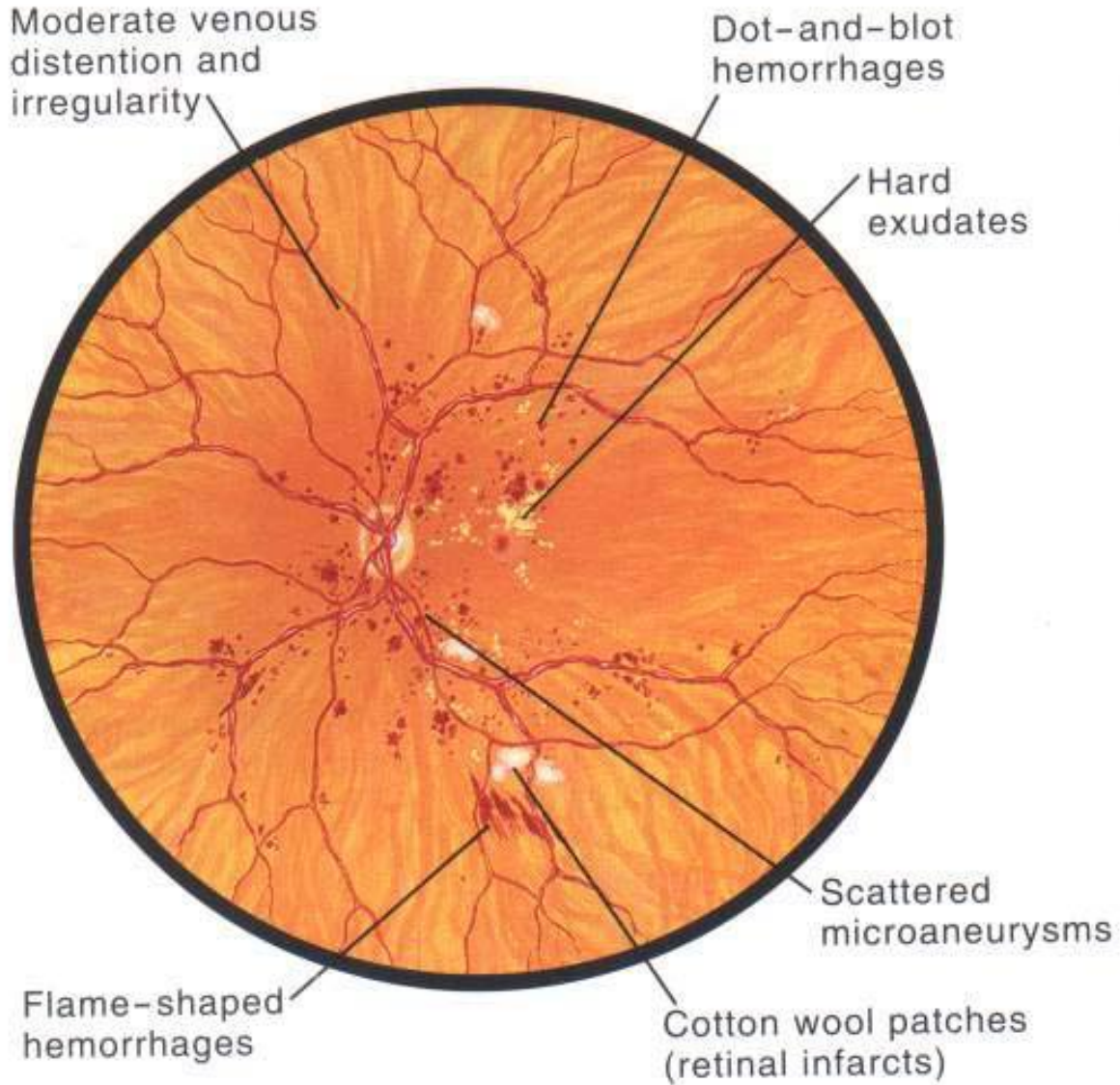

Diabetická retinopatie

zjednodušený souhrn

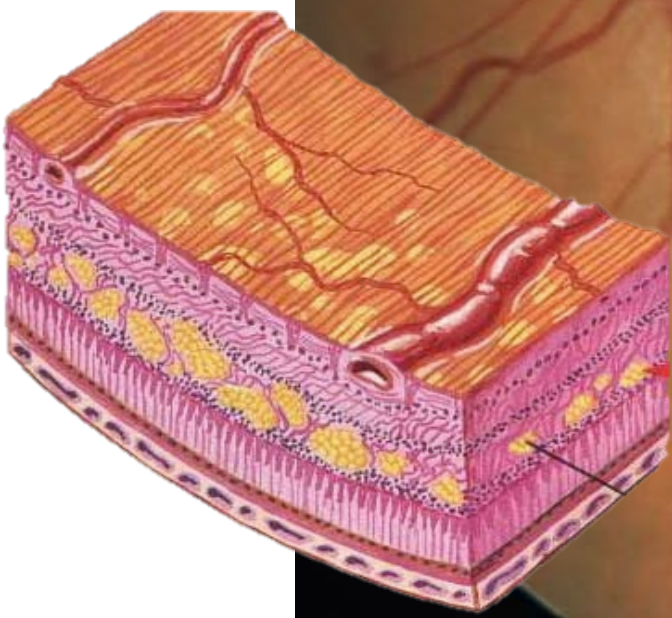
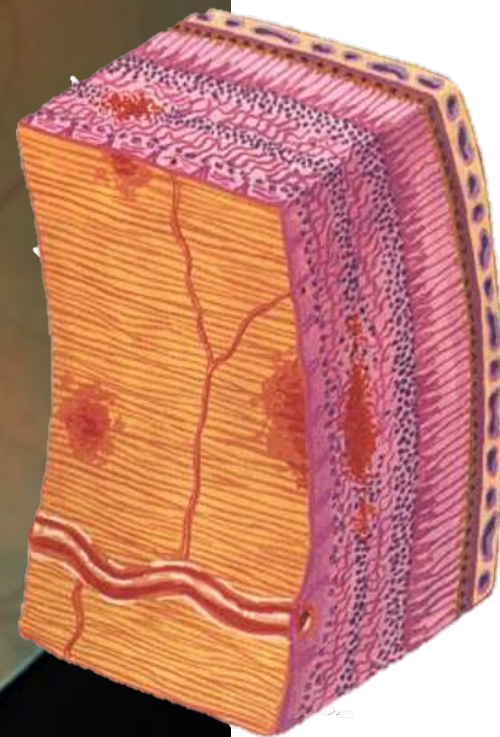
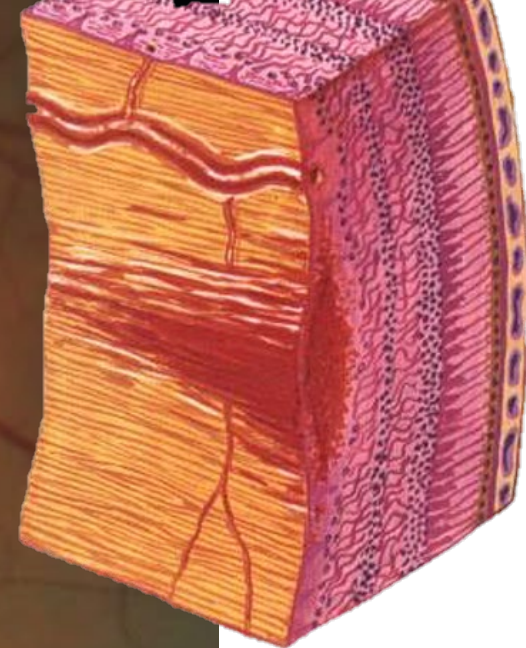
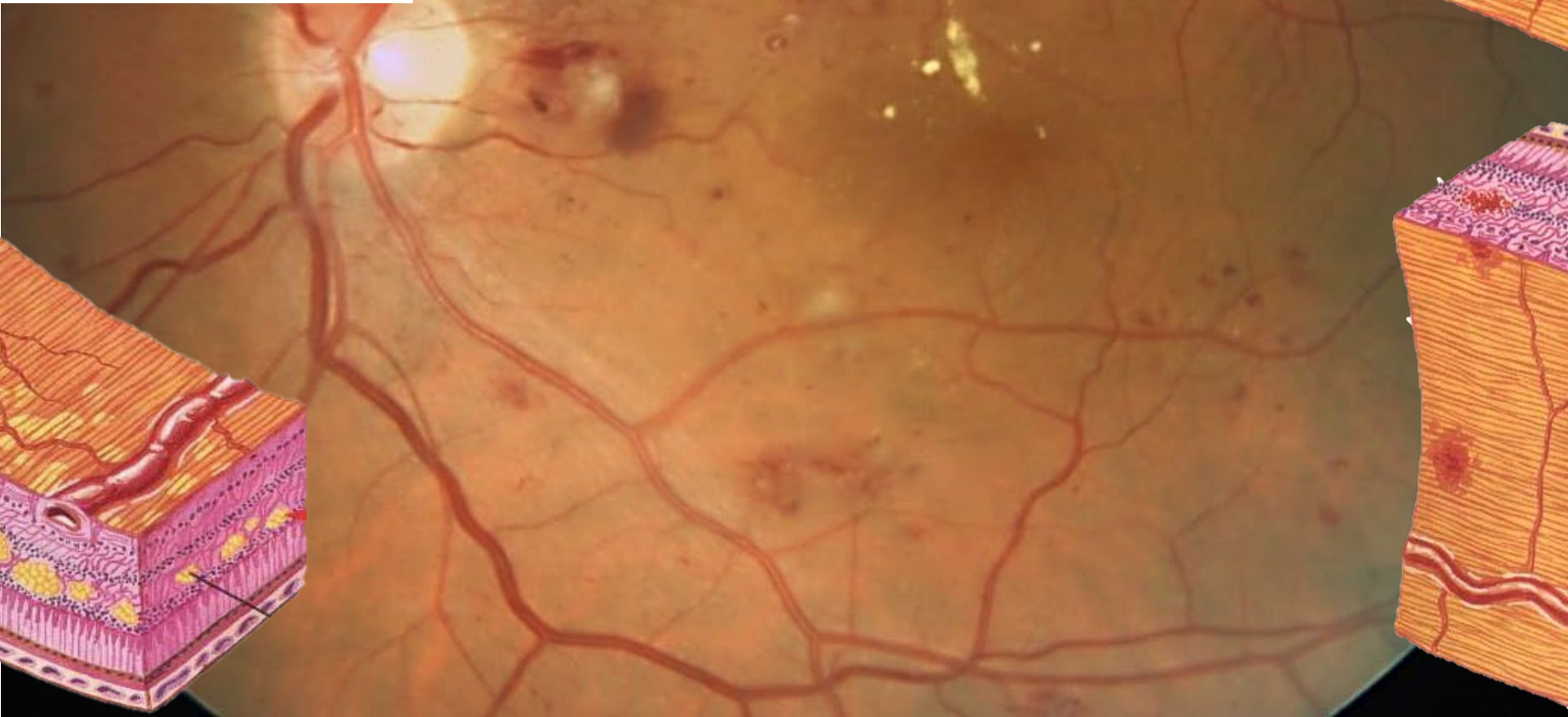
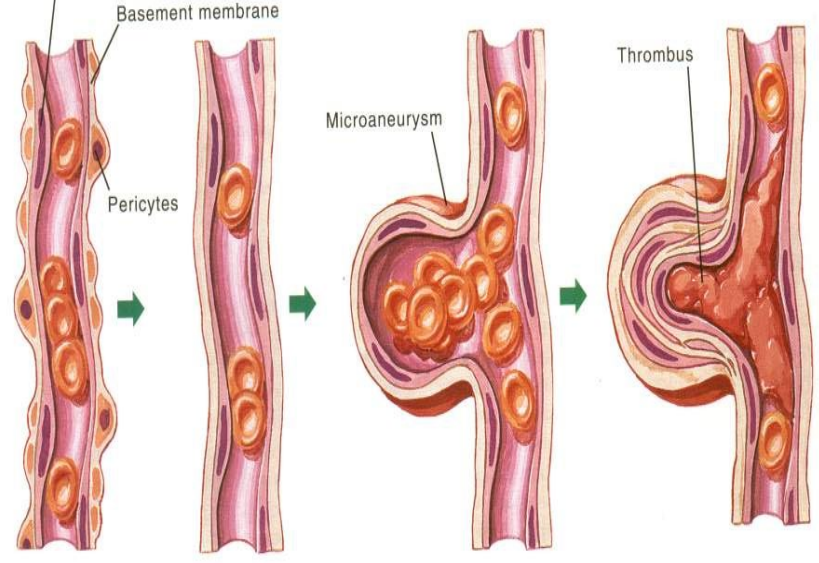
- 1.Neproliferativní – NPDR
  - Počínající (incipiens) – 4-0-0
  - Pokročilá (gravis) – 4-2-1 a více
    - (počet kvadrantů s hemoragie-flebopatie-IRMA)
- 2.Proliferativní – PDR
  - Počínající
  - Riziková (NVS a NVD vyvinuty)
- (3.Diabetická makulopatie – DMP – DME)

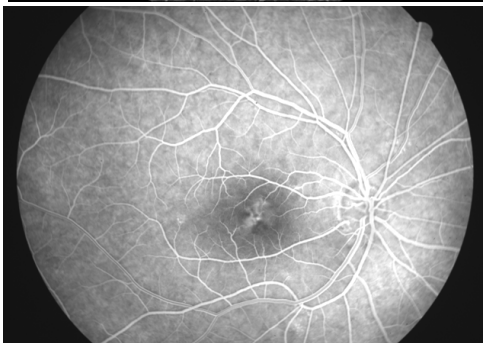
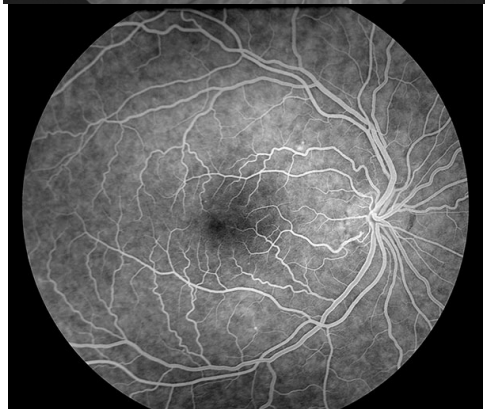
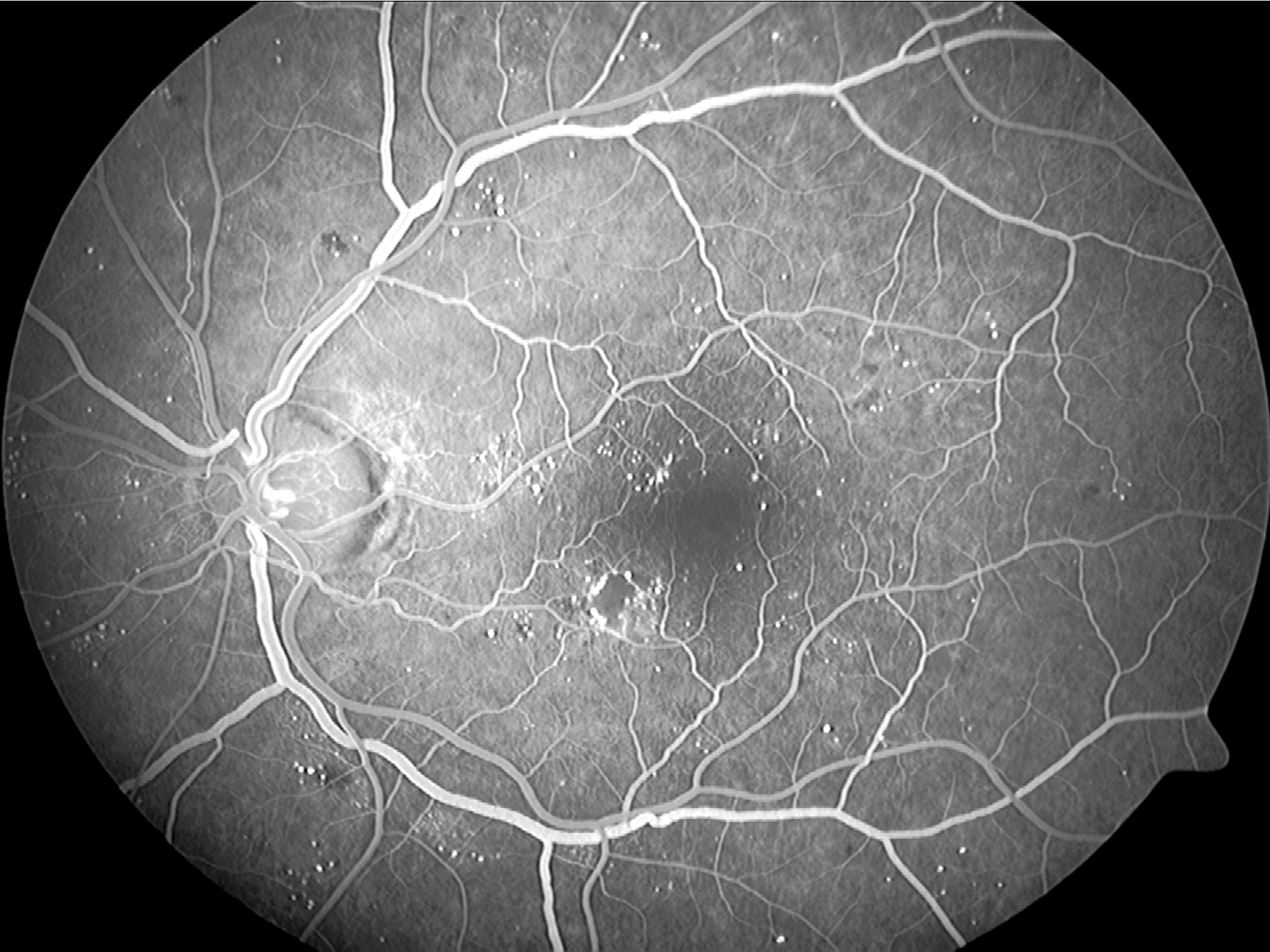
Nonproliferative retinopathy

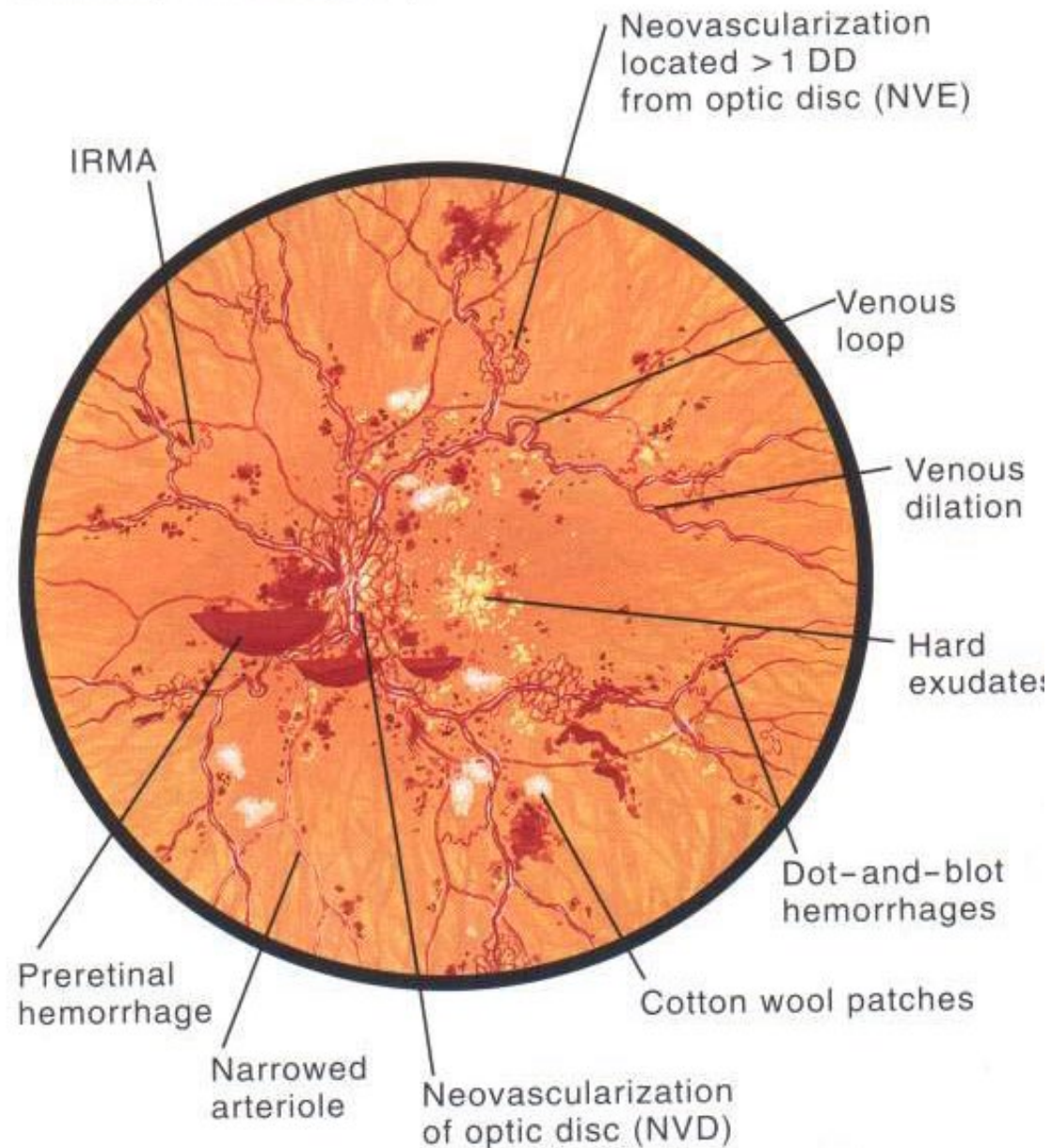
1. Neproliferativní – NPDR

- Počínající (incipiens) – 4-0-0
- Pokročilá (gravis) – 4-2-1 a více
- (čísla označují počet kvadrantů s hemoragiemi-flebopatií-IRMA)

Proliferative retinopathy

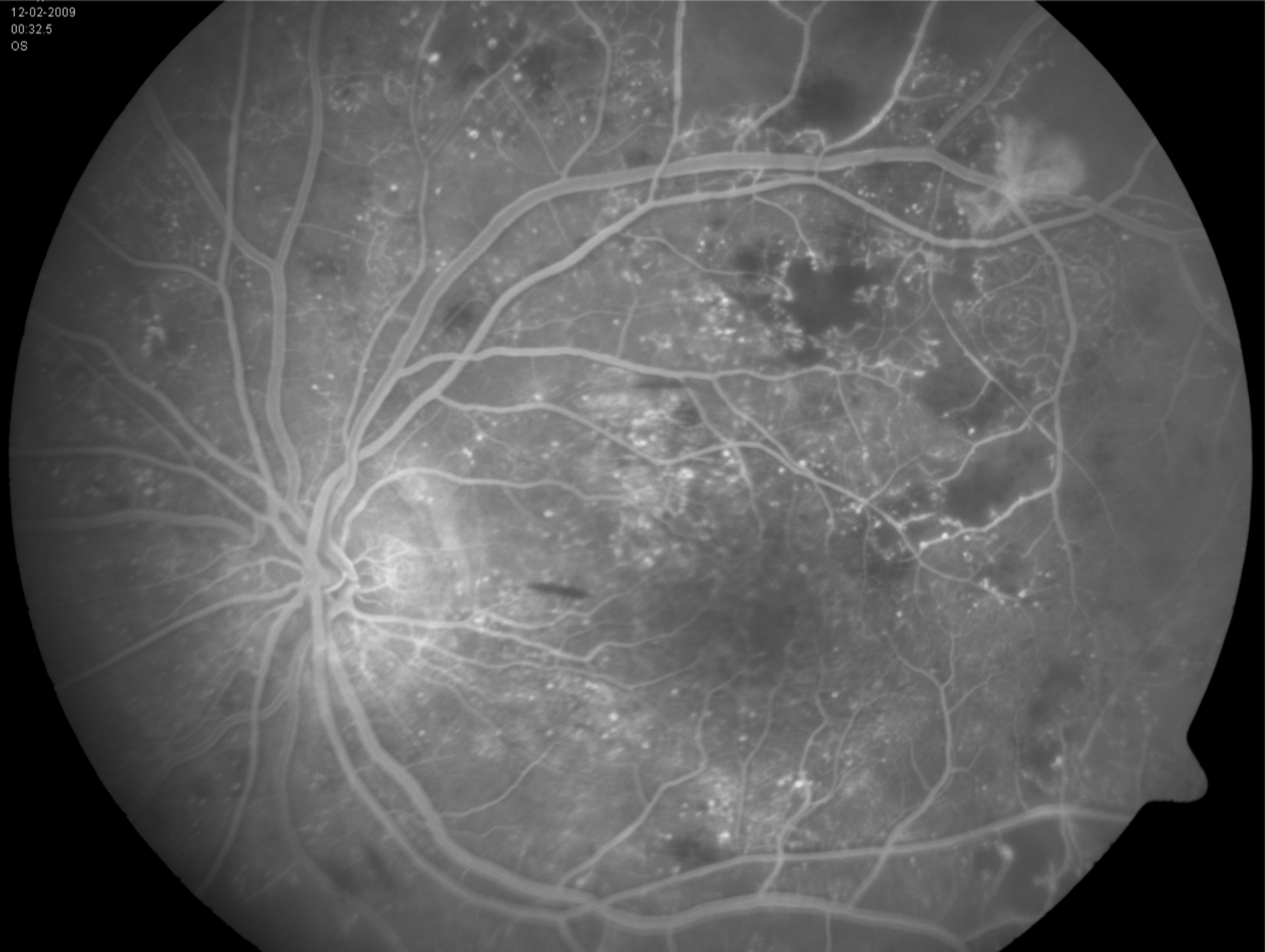

2. Proliferativní – PDR

- Počínající
- Riziková (NVS a NVD vyvinuty)

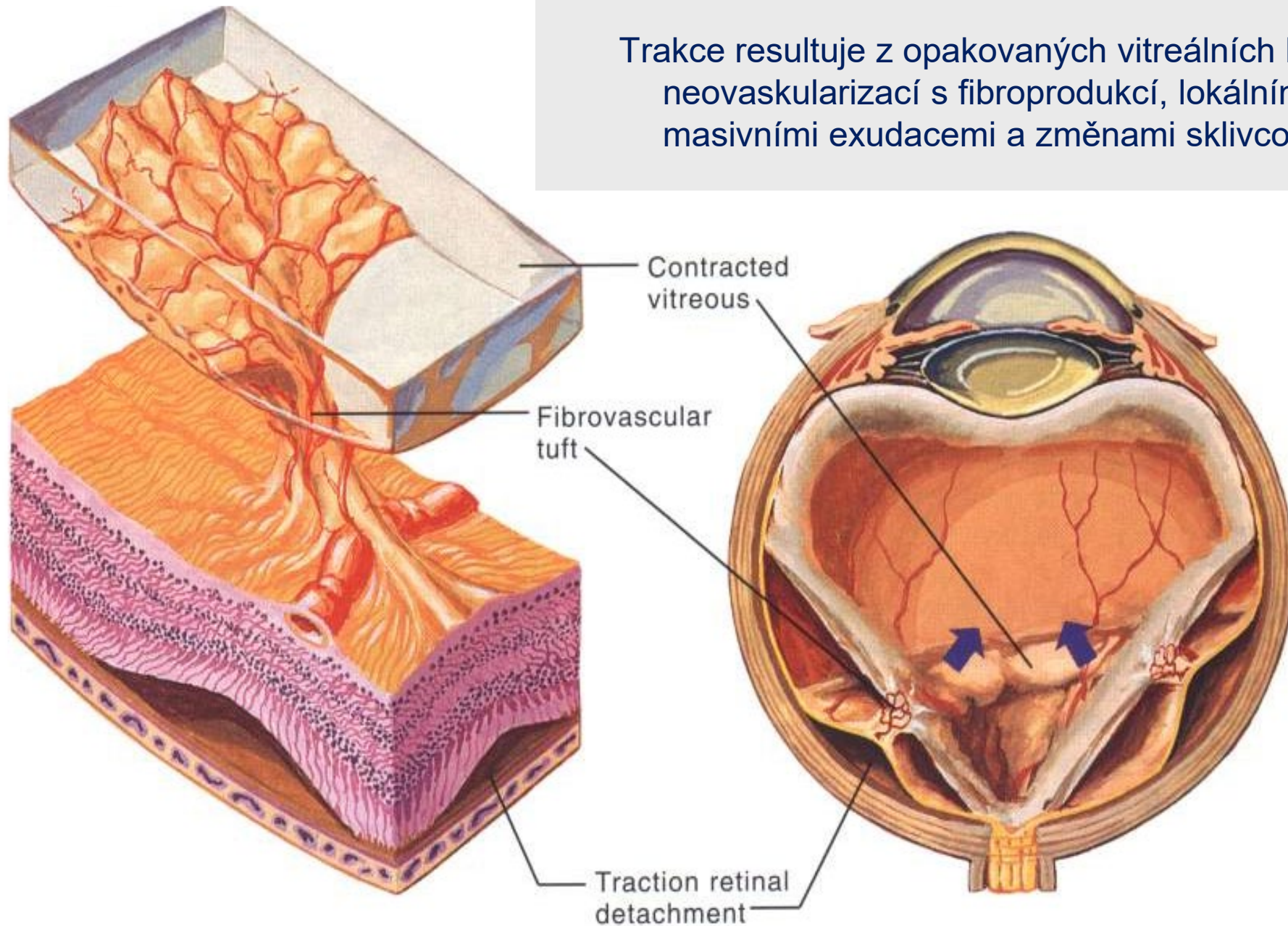

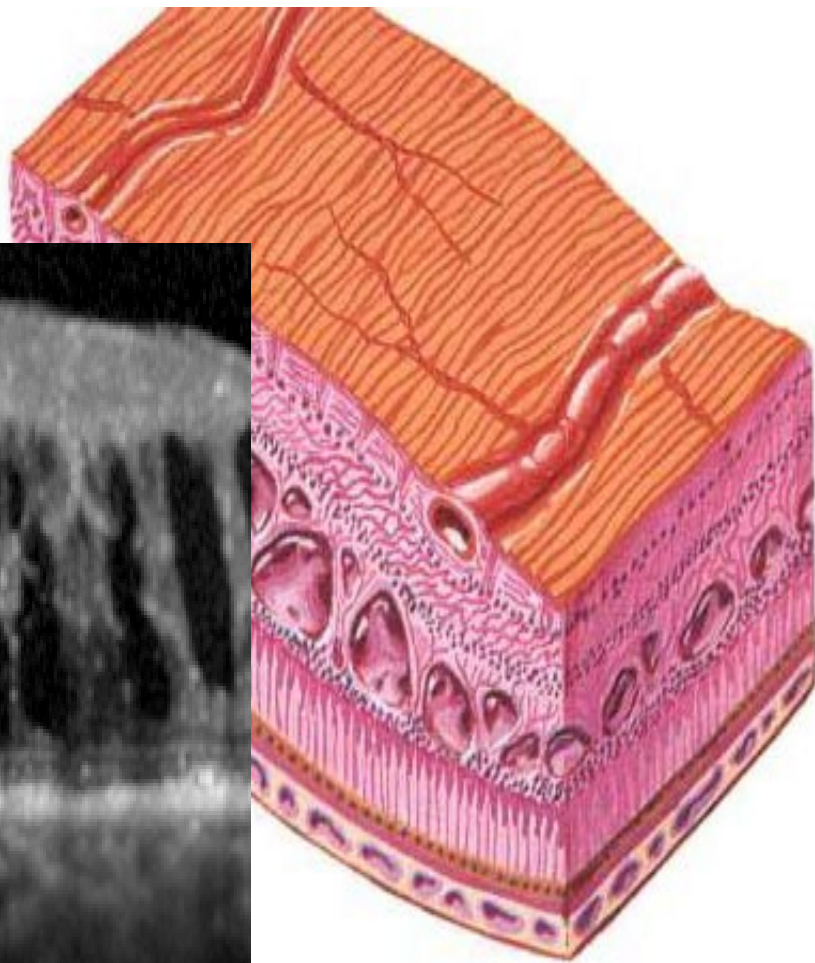
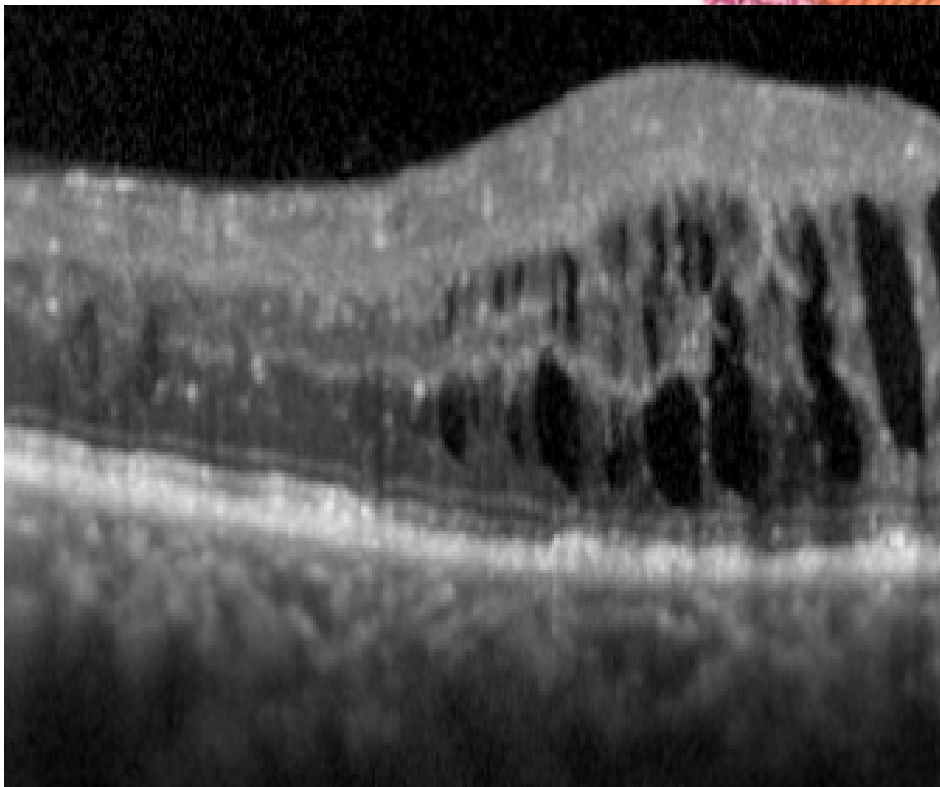
12-02-2009
00:32.5
OS

TRAKČNÍ RETINÁLNÍ ODCHLÍPENÍ

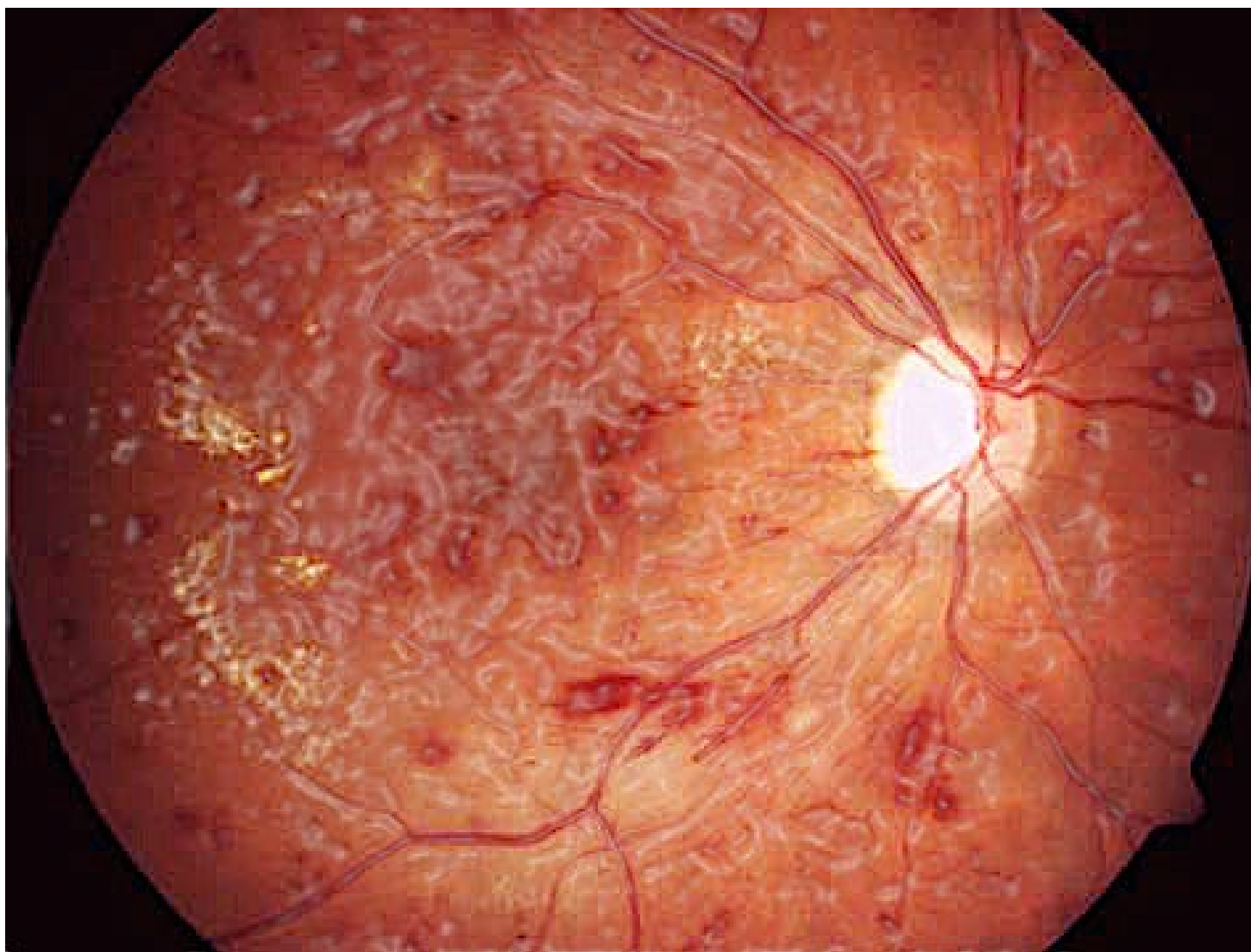
Trakce resultuje z opakovaných vitreálních krvácení, neovaskularizací s fibroprodukcí, lokálními amocemi a masivními exudacemi a změnami sklivcového rozhraní

(3). Diabetický makulární edém (DME)

- Počínající
- Riziková (NVS a NVD vyvinuty)

Diabetická retinopatie

zjednodušený souhrn

- 1.Neproliferativní – NPDR
  - Počínající (incipiens) – 4-0-0
  - Pokročilá (gravis) – 4-2-1 a více
    - (počet kvadrantů s hemoragie-flebobopatie-IRMA)
- 2.Proliferativní – PDR
  - Počínající
  - Riziková (NVS a NVD vyvinuty)
- (3.Diabetická makulopatie – DMP – DME)

Diabetická retinopatie

zjednodušený souhrn

1. Neproliferativní – NPDR

- Počínající (incipiens) – 4-0-0

- Pokročilá (gravis) – 4-2-1 a více

(počet kvadrantů s hemoragiemi, exudáty, MAs)

2. Proliferativní – PDR

- Počínající

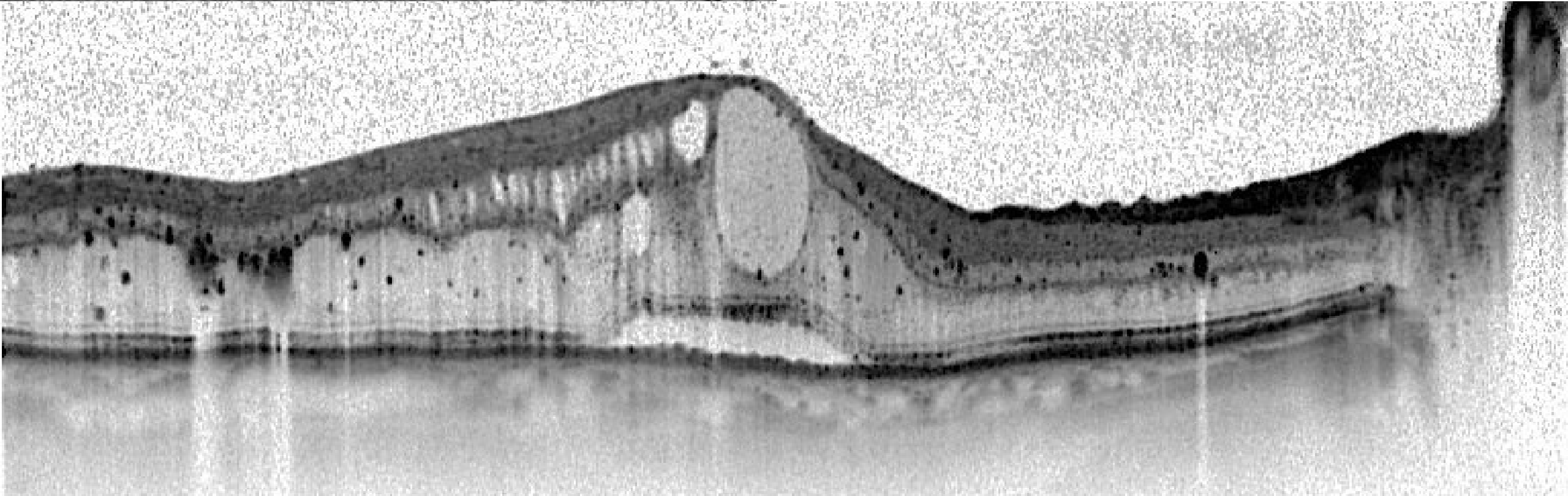
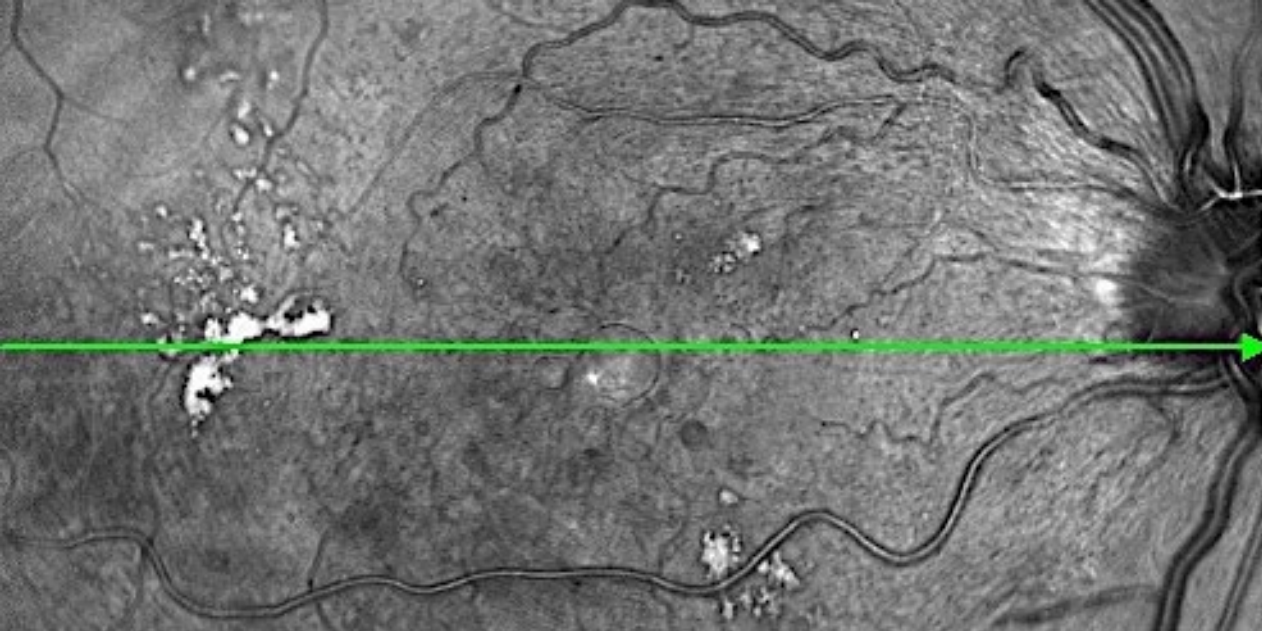
- Riziková (NVS $\Rightarrow$ NVF vyvinutý)

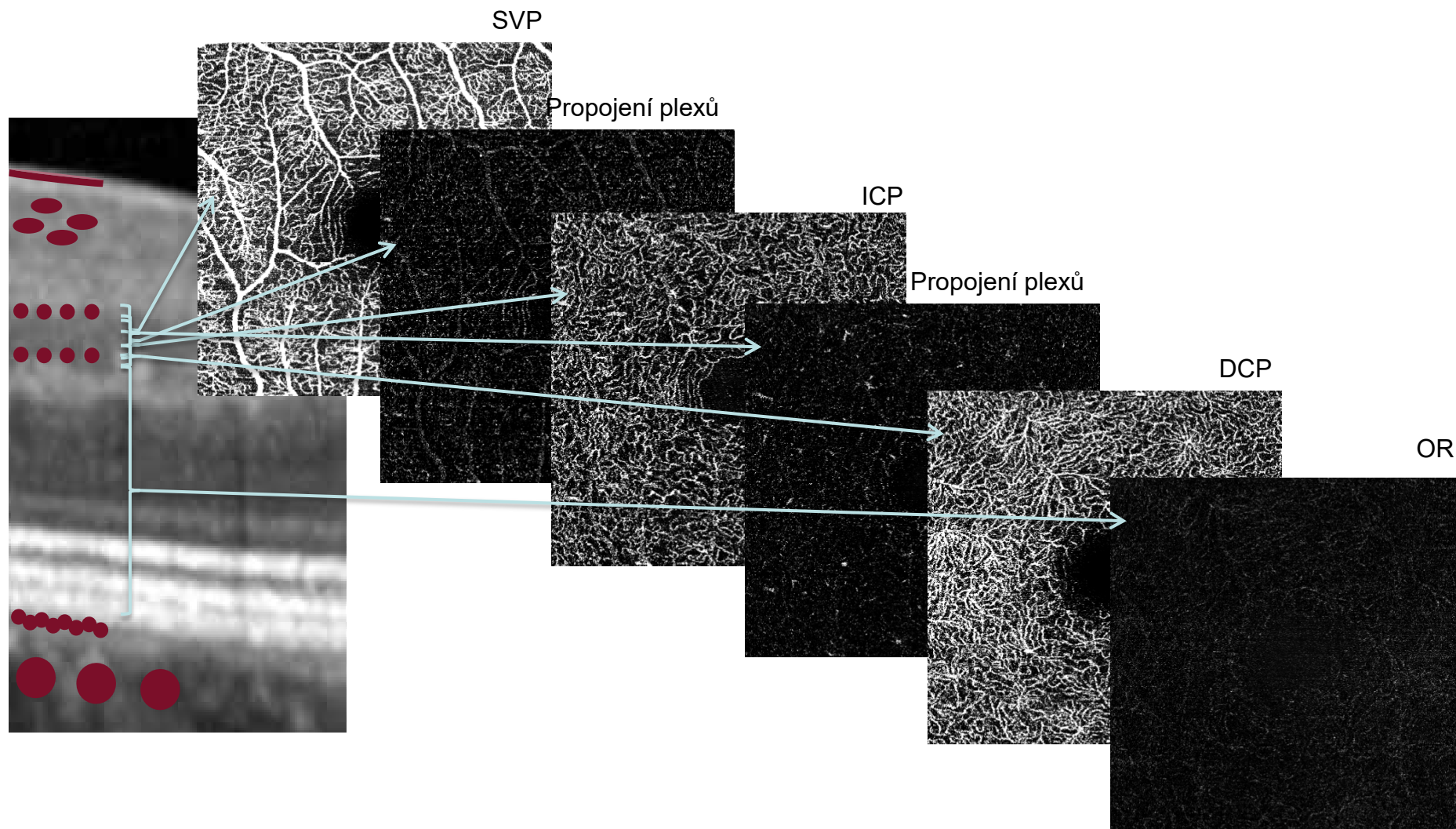
3. Diabetická makulopatie – DMP – DMPD

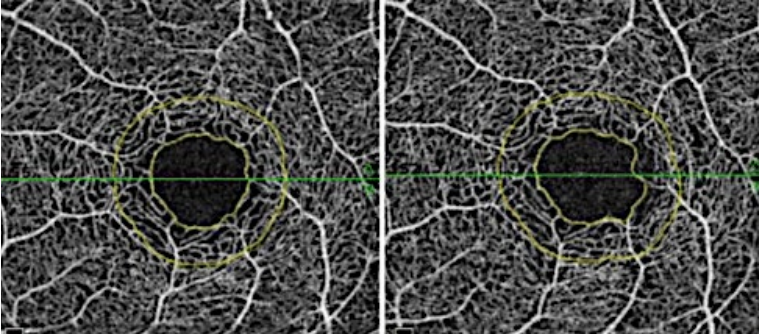
DR-DME *diagnostika*

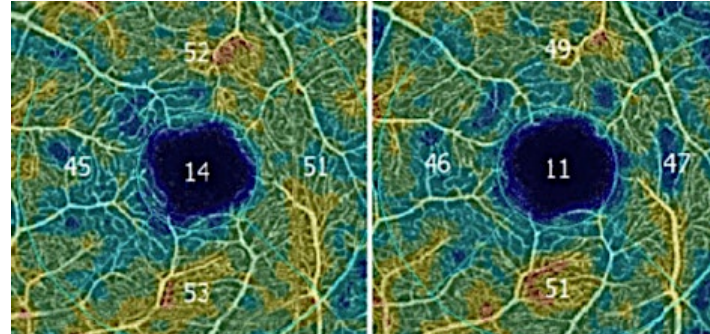

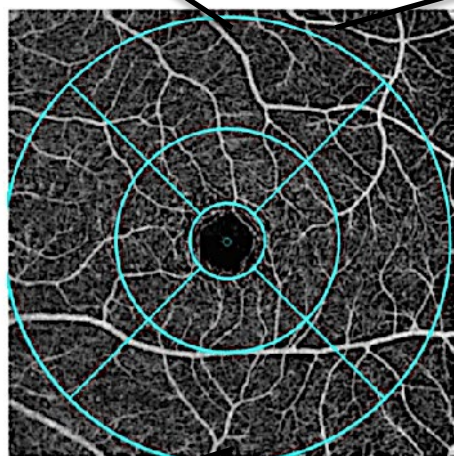

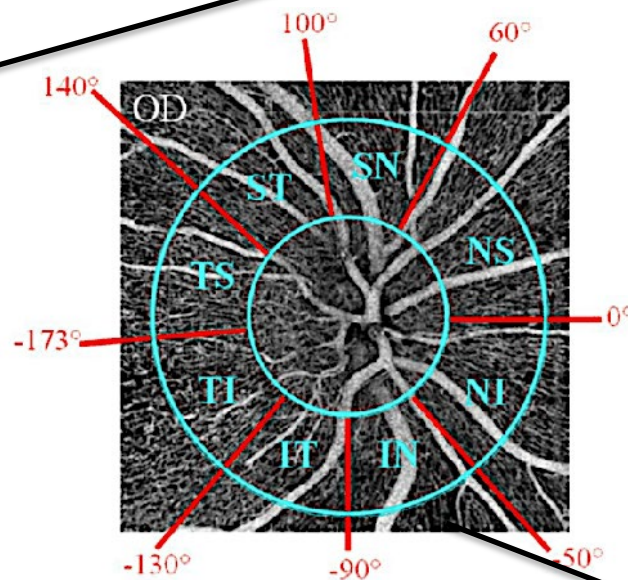
Analýza FAZ

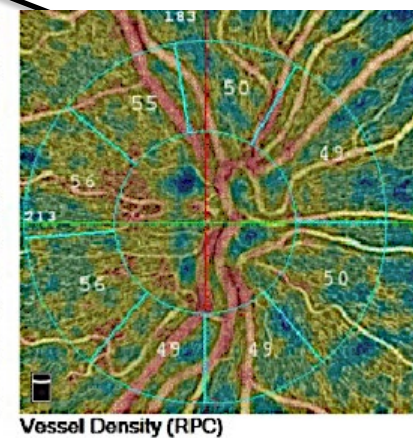
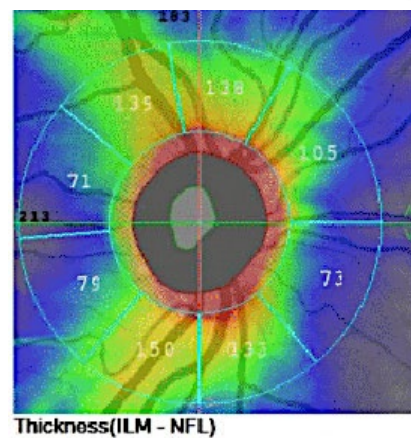
Denzita makulární perfúze

Detekce a sledování nonperfúzních zón

Papilární perfúzní analýza

DR-DME *terapie*

1. Systémová terapie, režimová opatření
2. AntiVEGF a depotní kortikoidy
3. Laser
4. PPV

DR-DME *terapie*

1. **Systémová terapie, režimová opatření**
2. AntiVEGF a depotní kortikoidy
3. Laser
4. PPV

AAO

American Academy of Ophthalmology

New Orleans, Nov. 2013

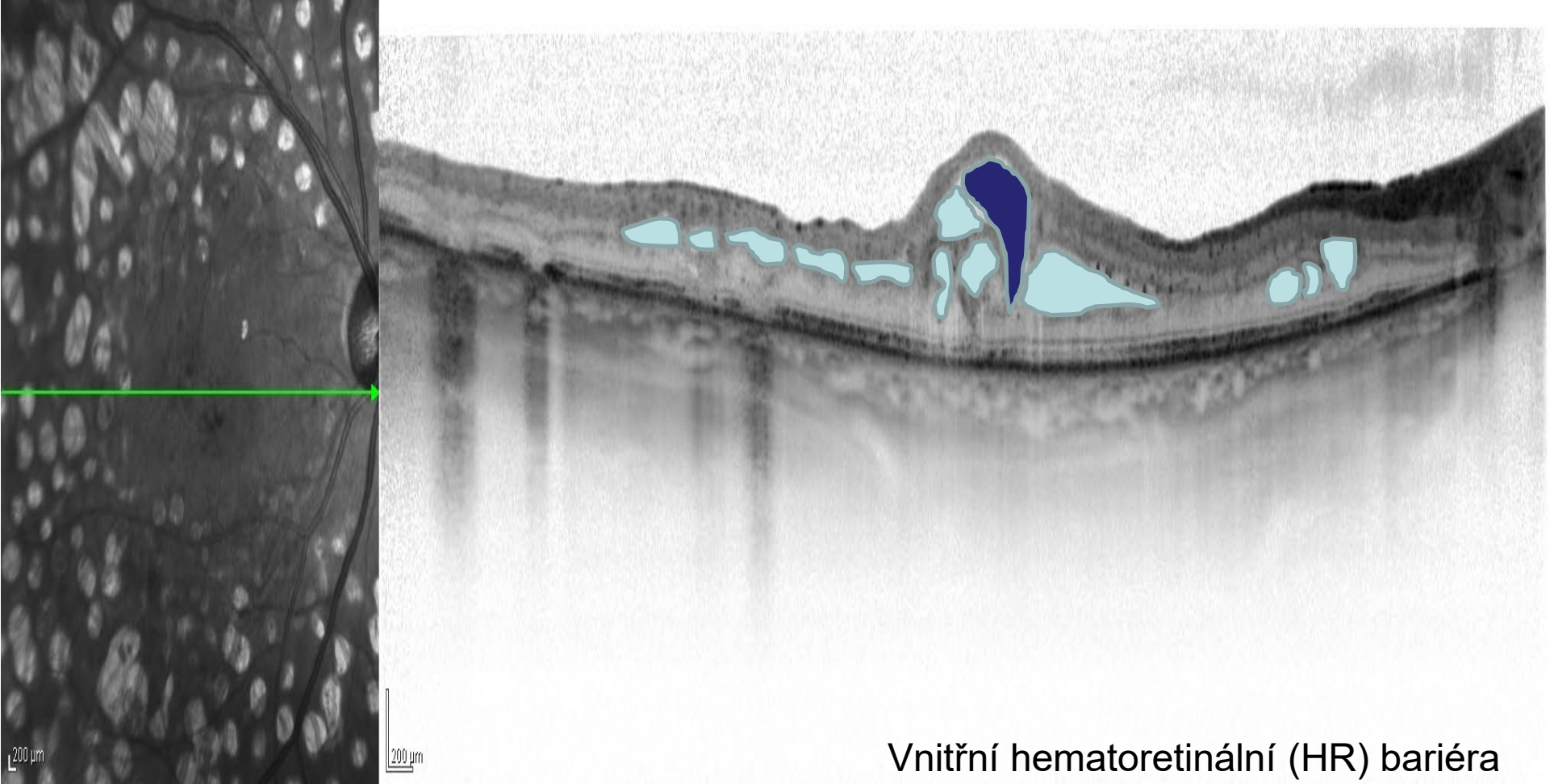
Can we modify the severity of diabetic retinopathy?

Allen C. Ho

Každých 10 mmol/mol HbA1C nad 60 zvyšuje pravděpodobnost vývoje/přechodu do PDR a DME **o 50%**

TK 130/80 - **10%** vliv na každé zvýšení o 10 mmHg

2x30 minutová chůze denně - **10%** vliv na snížení pravděpodobnosti

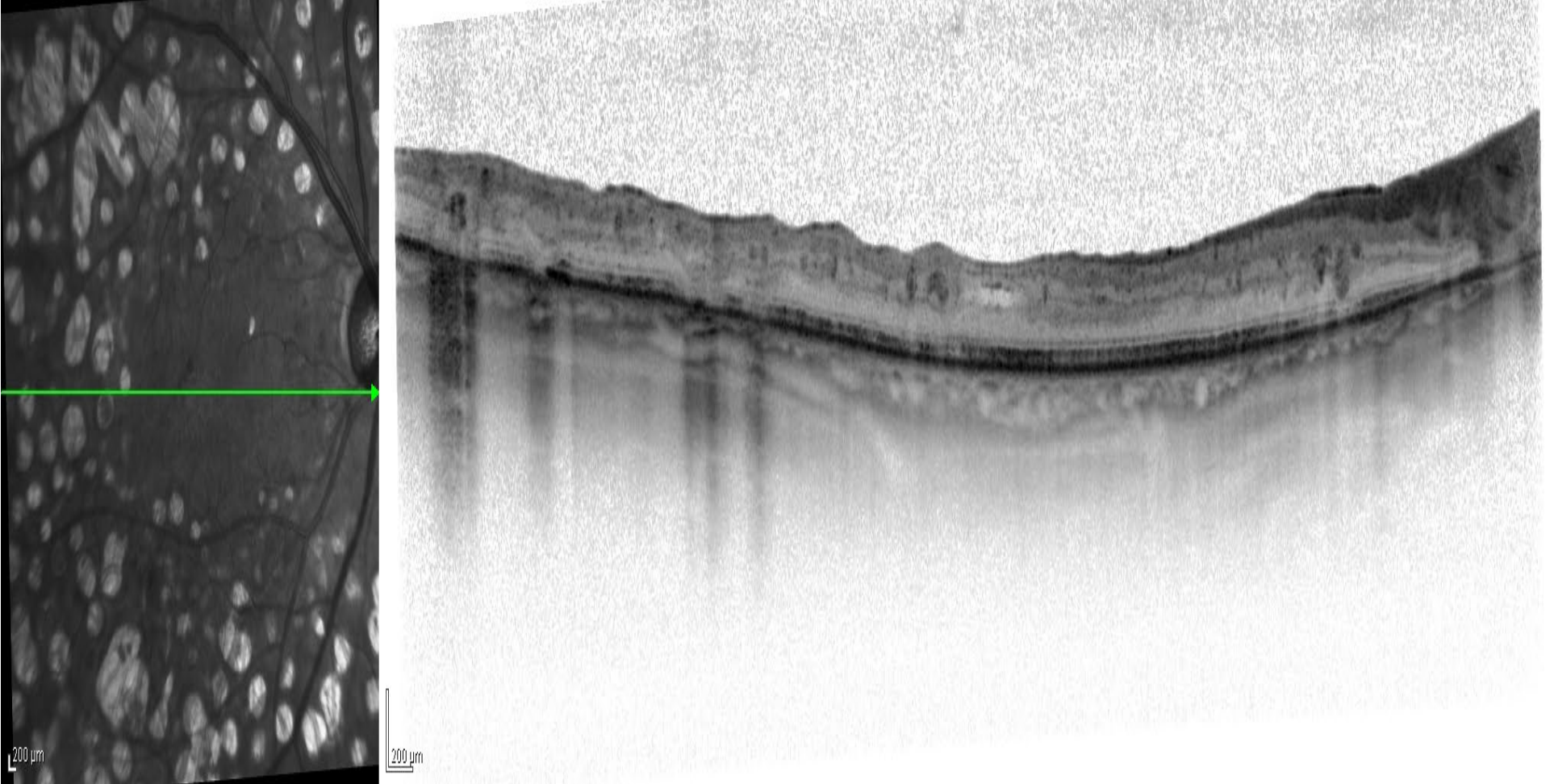

Vnitřní hematoretinální (HR) bariéra

12.3.2010, OD

IR&OCT 30° ART [HR] ART(100) Q: 40

HEIDELBERG
ENGINEERING

19.6.2012, OD

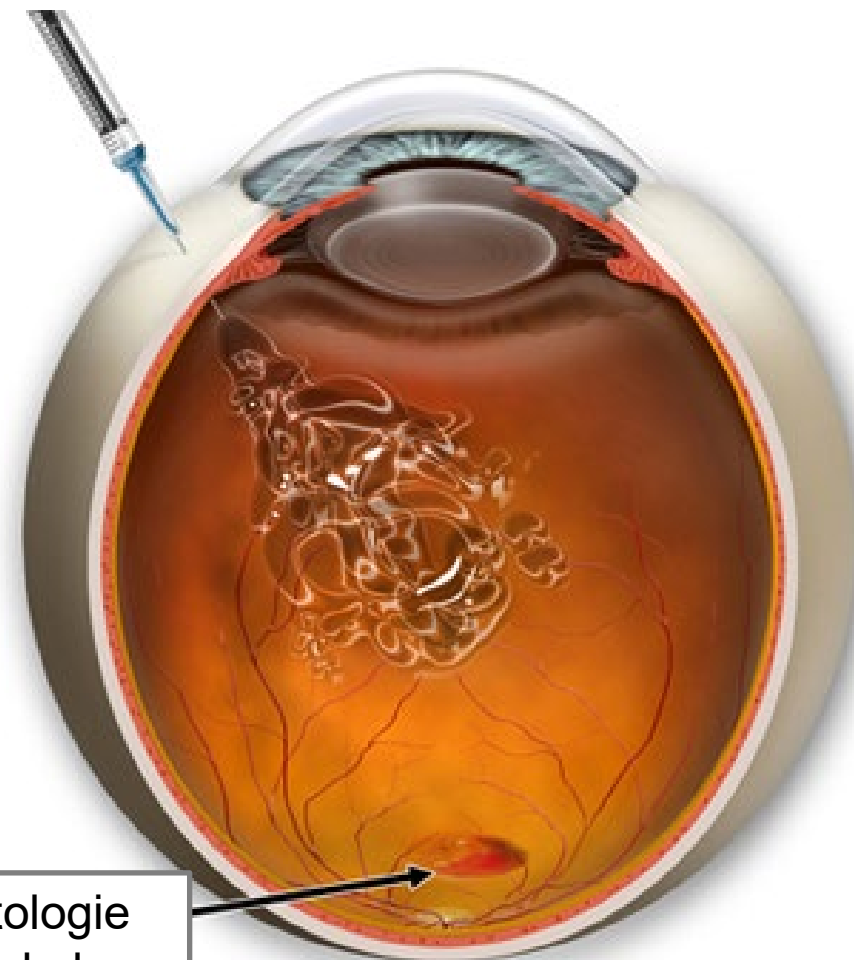
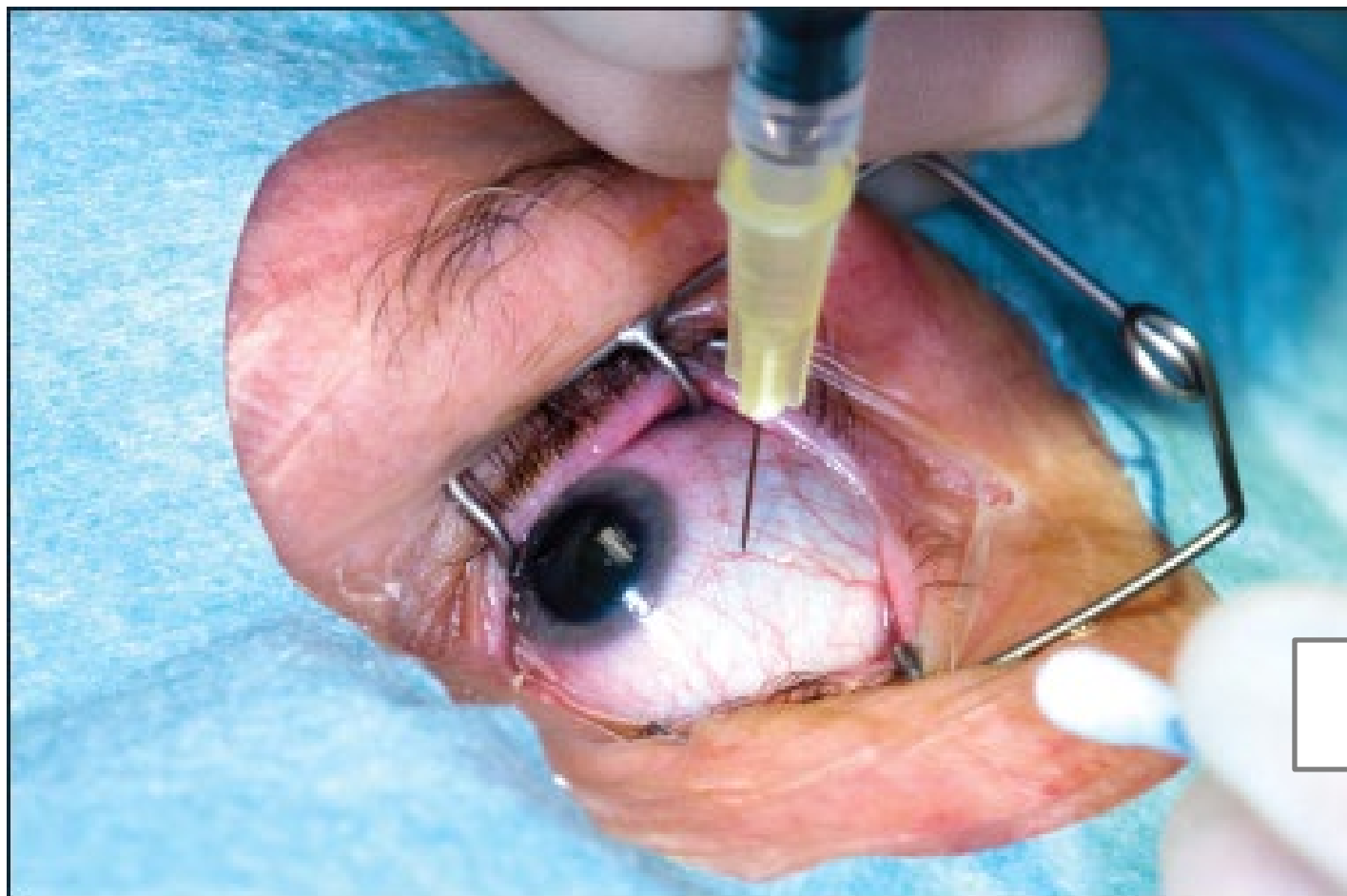
IR&OCT 30° ART [HR] ART(44) Q: 33

HEIDELBERG
ENGINEERING

Vnitřní hematoretinální (HR) bariéra

DR-DME *terapie*

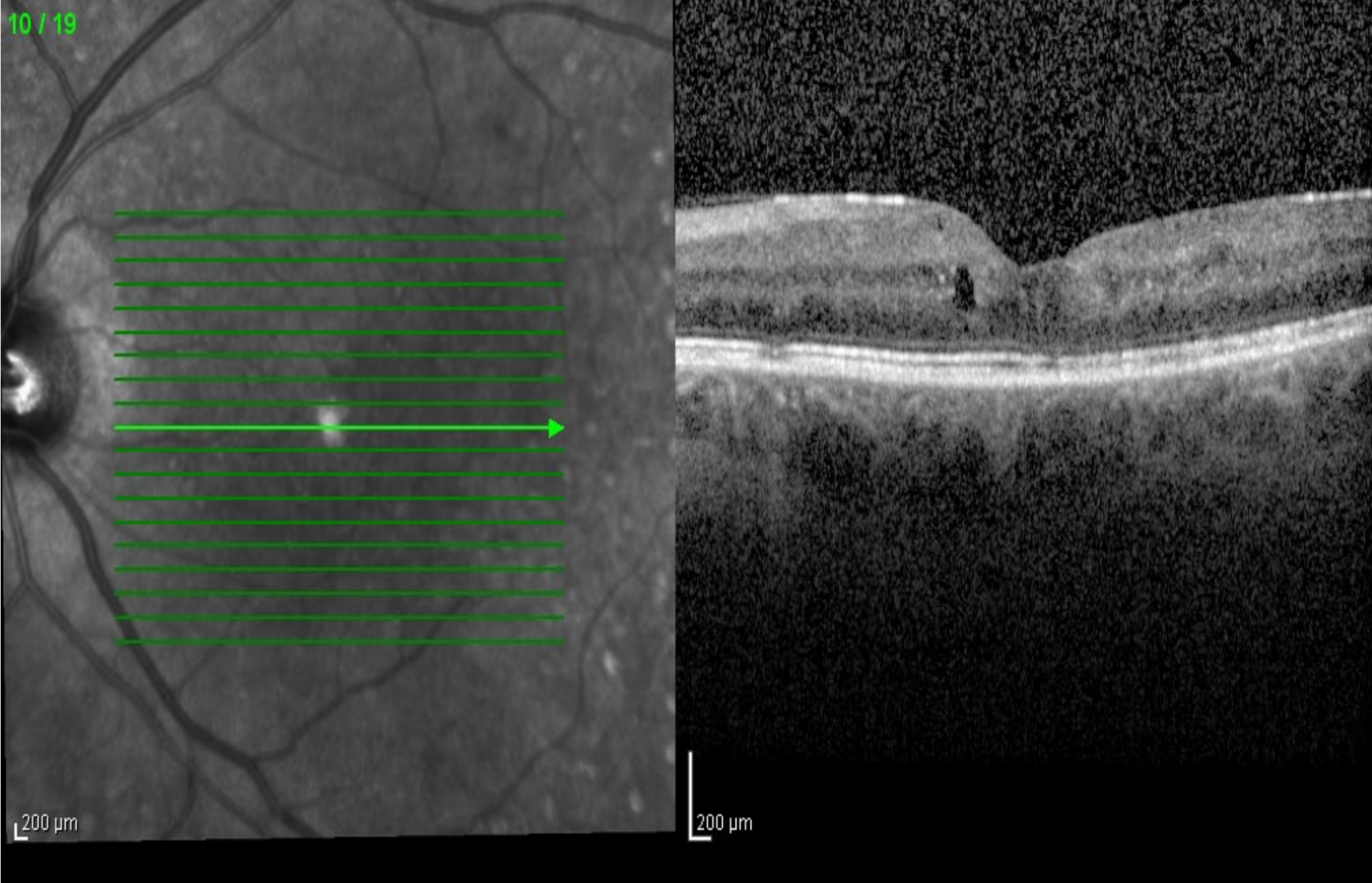
1. Systémová terapie, režimová opatření
- 2. AntiVEGF a depotní kortikoidy**
3. Laser
4. PPV

Patologie
makuly

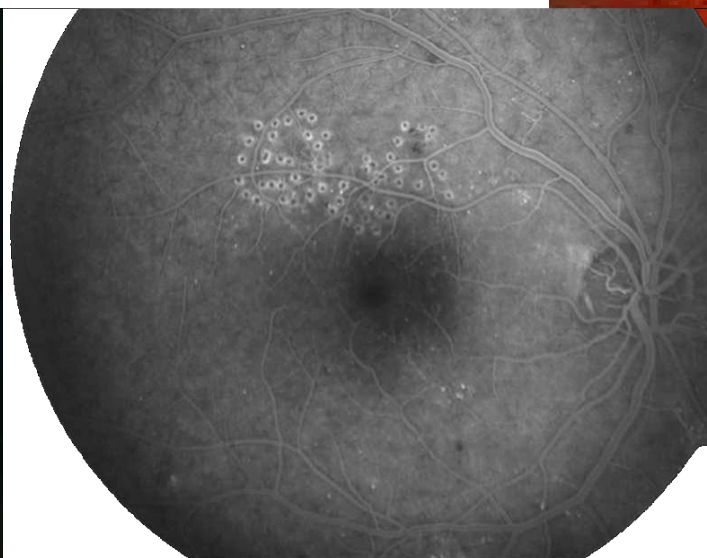
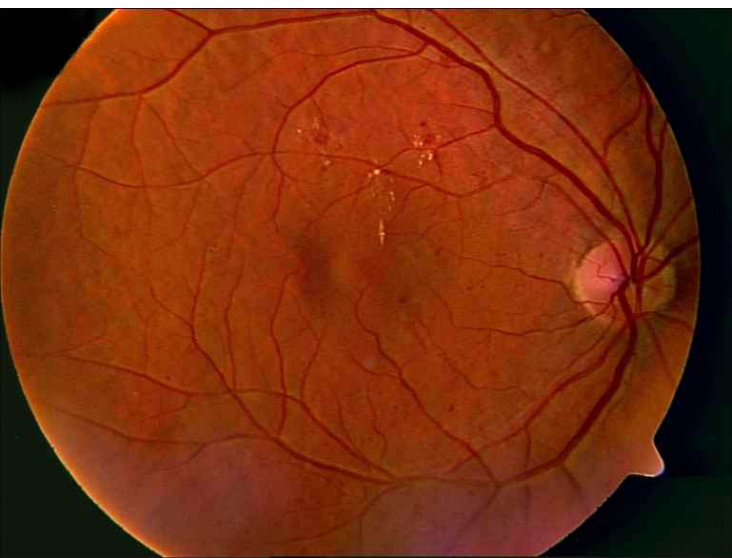
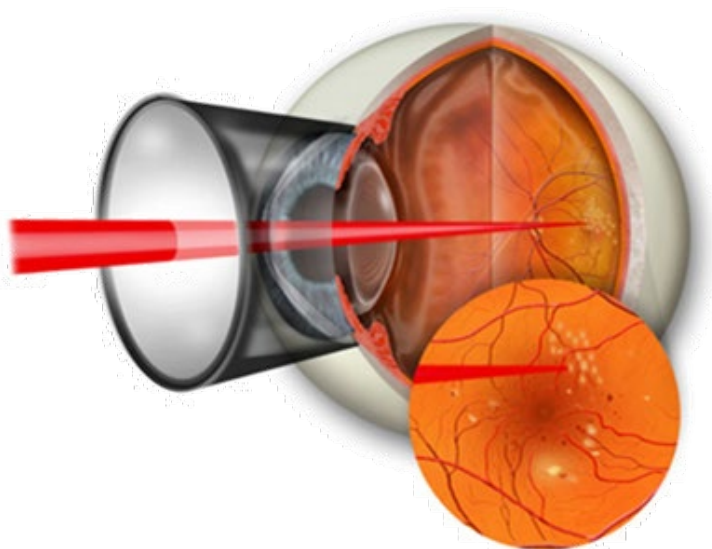
DR-DME *terapie*

1. Systémová terapie, režimová opatření
2. **AntiVEGF a depotní kortikoidy**
  - **Blokace neovaskularizace – novotvorby cév**
  - **Výrazné snížení prosakování stávajících cév**
  - **Silný anti-edematózní účinek**
  - **Sekundární protizánětlivý účinek**
3. Laser
4. PPV

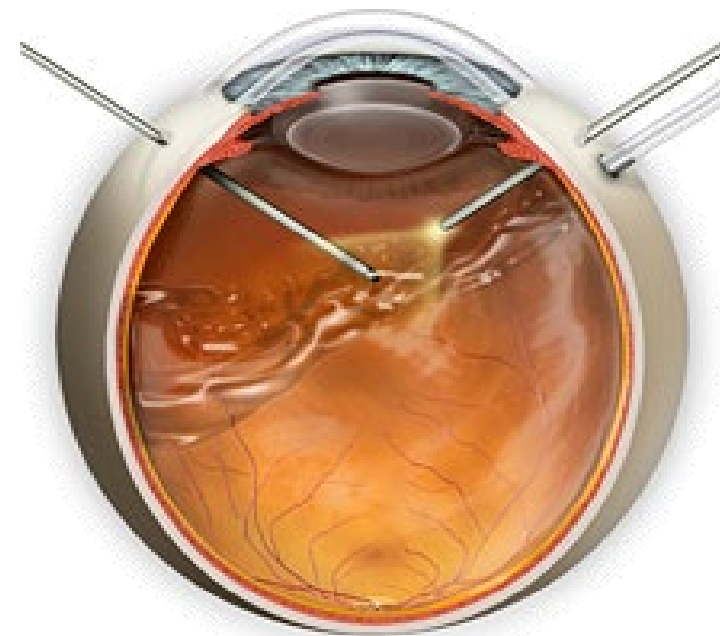
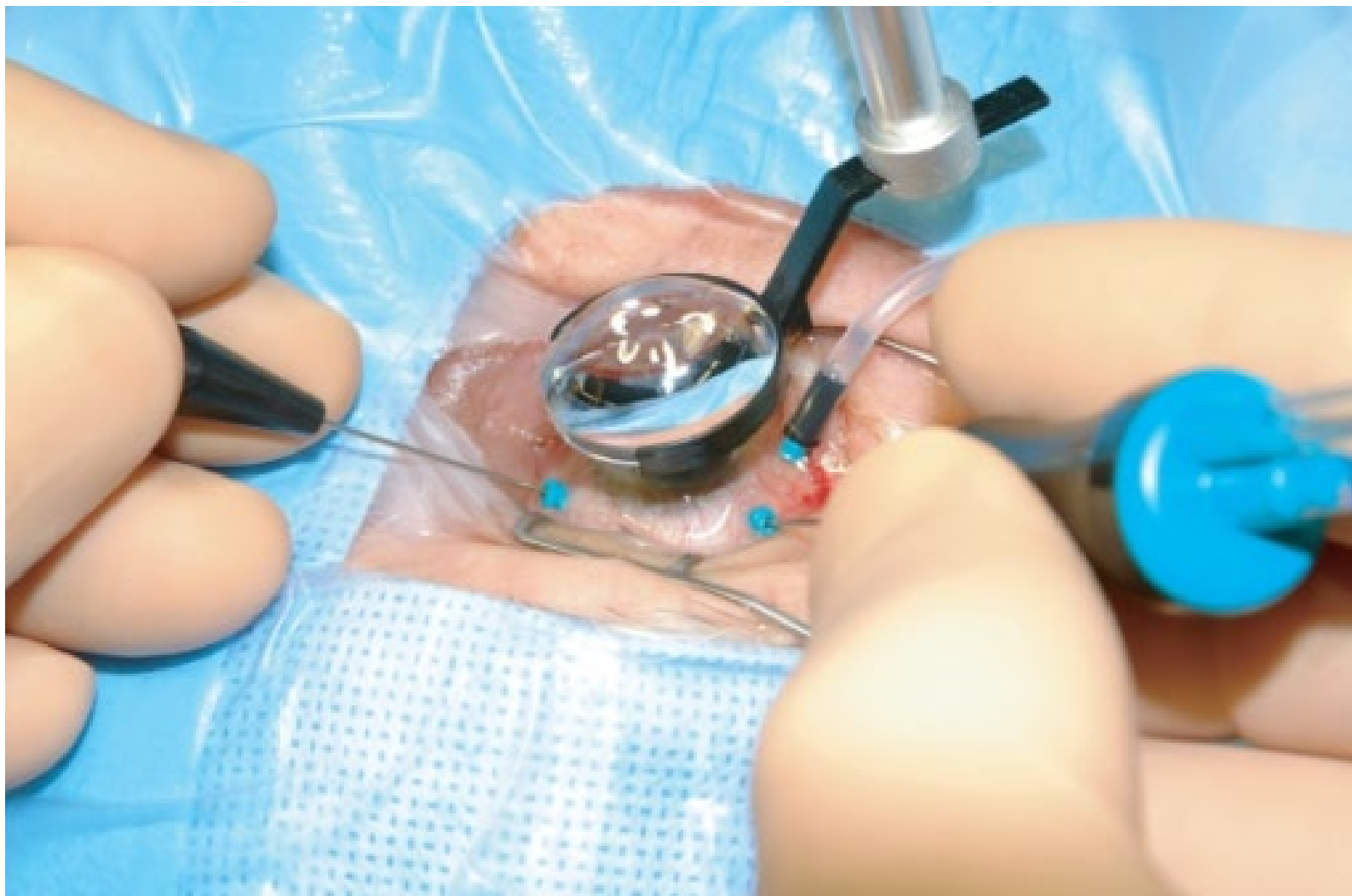
DR-DME *terapie*

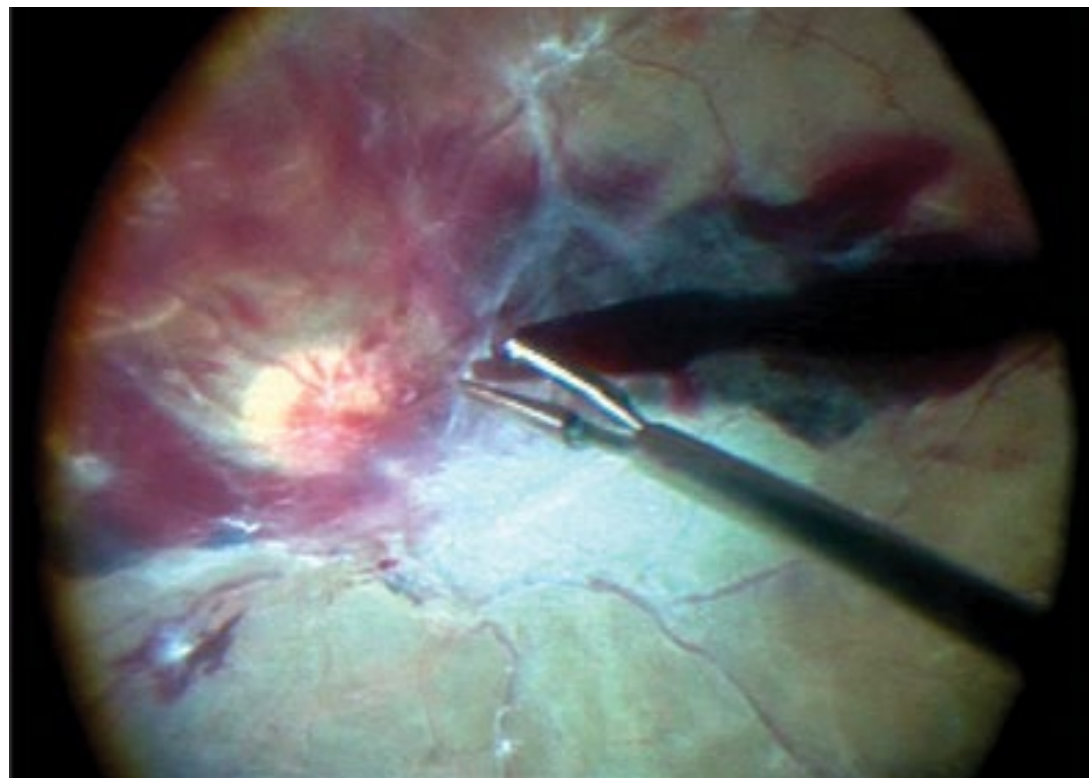
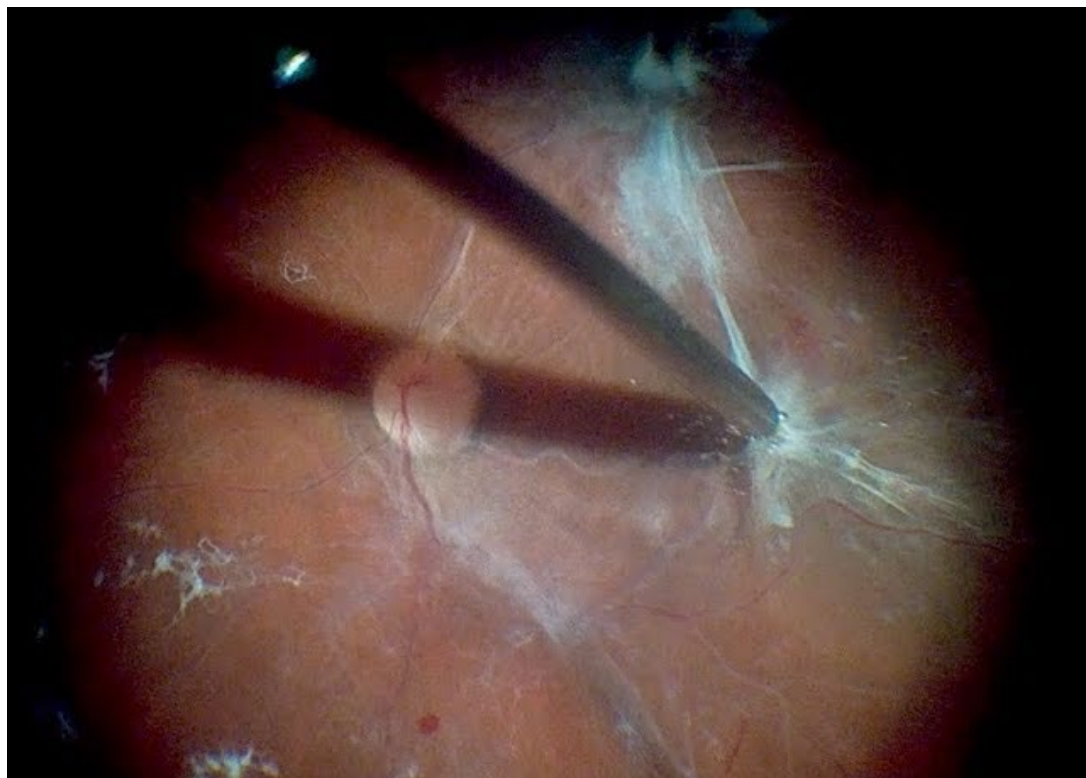
1. Systémová terapie, režimová opatření
2. AntiVEGF a depotní kortikoidy
- 3. Laser**
4. PPV

DR-DME *terapie*

1. Systémová terapie, režimová opatření
2. AntiVEGF a depotní kortikoidy
3. Laser
4. Operace – pars plana vitrektomie (PPV)

DR-DME *souhrn – co si zapamatovat*

1. Diabetická postižení sítnice v ČR až 280 tisíc obyvatel, DME cca 30 tis.
2. S délkou trvání cukrovky strmě stoupá pravděpodobnost postižení očí.
3. Vysoký cukr = poruchy prokrvení+zánět = edém sítnice = pokles vidění.
4. Klasifikace DR i DME je dnes jasná (Doporučené postupy ČVRS 2023).
5. Diagnostika se opírá o moderní zobrazovací systémy – již dnes kooperující s AI.
6. ZÁKLADEM a PŘEDPOKLADEM úspěšné TERAPIE je systémová kompenzace DM.
7. Terapie laserem je nedílnou součástí léčby DR. Jako monoterapie je však nedostatečná.
8. AntiVEGF terapie je u DME lékem první volby a dosahuje nejlepších funkčních výsledků.
9. Operace (PPV) je stále více užívaná metoda léčby jak u DR tak u DME
10. BEZ SOLJUPRÁCE PACIENTA NENÍ ŠANCE NA ZACHOVÁNÍ JEHO ZRAKU

Život s diabetem a diabetickou retinopatií

Agregovaná a integrovaná zdravotní péče

Czech Republic & International Benchmarks

**PharmDr. Michal Krejsta, MBA,
LL.M., MHA**

Předseda představenstva Sdružení ambulantních poskytovatelů
oční chirurgie a generální ředitel sítě očních klinik Lexum

Definice a smysl

- **Jdeme za péčí, ne pro diagnózu!**
- Koordinace více odborností a poskytovatelů (multidisciplinární, multidagnostická, multioborová, multisuboborová)
- Sdílení dat, elektronickou dokumentaci, společné indikátory
- **Cíl: zvýšit dostupnost péče, její kvalitu a efektivitu**
- **Typicky u chronických onemocnění: diabetes, kardiologie, onkologie, geriatric**

Česká republika – hlavní příklady

- Onkologická centra (KOC) – centralizace a sdílení dat
- Perinatologická centra – GYN–POR–NEO spolupráce
- Kardiocentra – rychlý přenos pacientů s AKS
- Centra RS – multidisciplinární management
- Diabetická retinopatie – spolupráce diabetolog–oftalmolog

Oblast	Popis integrované péče	Zapojené odbornosti/instituce	Cíl a přínos
Diabetická retinopatie	Koordinace mezi diabetology a oftalmology – např. povinné roční vyšetření očního pozadí diabetiků, sdílení výsledků skrze EMR či regionální screeningové sítě (např. v Jihočeském kraji).	Diabetolog, oftalmolog, praktický lékař	Prevence slepoty, včasný záchyt komplikací diabetu.
Onkologická síť (Komplexní onkologická centra, KOC)	Centralizace onkologické péče s návazností na regionální nemocnice a praktické lékaře.	Onkolog, chirurg, radioterapeut, praktický lékař	Zvýšení efektivity léčby, sdílení informací a přístup k inovativní léčbě.
Perinatologická centra	Koordinovaná péče o těhotnou ženu mezi gynekologem, porodníkem, neonatologem a praktickým pediatrem.	Gynekolog, porodník, neonatolog, pediatr	Snížení perinatální morbidity a mortality.
Centra vysoce specializované kardiiovaskulární péče	Síť specializovaných kardiocenter (např. IKEM, FN Motol) s navazující péčí v regionálních nemocnicích.	Kardiolog, internista, anesteziolog	Rychlá diagnostika a léčba akutních stavů (např. infarkt myokardu).
Centra pro roztroušenou sklerózu	Multidisciplinární péče (neurologie, fyzioterapie, psychologie, logopedie).	Neurolog, fyzioterapeut, psycholog, sestra	Dlouhodobá stabilizace pacienta a zlepšení kvality života.
Onkohematologická centra	Agregace hematologie, onkologie a laboratorní diagnostiky pod jednou střechou.	Hematolog, onkolog, laborant	Sdílená data a léčba podle jednotných protokolů.
Péče o geriatrické pacienty	Spolupráce praktických lékařů, internistů, geriatrů a sociálních služeb.	Praktik, geriatr, sociální pracovník	Zajištění kontinuity mezi nemocniční a domácí péčí.

Mezinárodní modely – přehled

- UK – Integrated Care Systems (ICS): regionální řízení péče, sdílené EHR
- Německo – DMP Diabetes: koordinace a reporting mezi lékaři a pojišťovnami
- Nizozemsko – Buurtzorg: samořídící týmy sester
- USA – Kaiser Permanente: vertikálně integrovaný poskytovatel a pojišťovna
- Finsko – Teleoftalmologie DR: screening diabetické retinopatie přes telemedicínu

Země / Region	Model agregované péče	Popis a zapojené složky	Poznámky
GB NHS – Integrated Care Systems (ICS)	Regionální integrační model (od 2022) – propojuje nemocnice, praktické lékaře, komunitní péči a sociální služby v 42 regionech.	Multidisciplinární týmy, sdílené financování	Cíl: zlepšit koordinaci péče a snížit duplicitu.
DE Disease Management Programs (DMP)	Strukturované programy (např. diabetes, CHOPN, KCHS) se sdílením dat mezi specialisty a pojišťovnami.	Praktik, specialista, pojišťovna	DMP Diabetes obsahuje povinné oční kontroly (retinopatie).
SE Region Skåne – Integrated Eye Care	Elektronická platforma propojující oftalmologii, diabetologii a primární péči.	Sdílení OCT a fundus snímků mezi ordinacemi	Efektivní prevence diabetické slepoty.
NL Buurtzorg model (community care)	Integrovaná domácí péče vedená sestrami, napojená na praktické lékaře a nemocnice.	Sestra, praktik, specialista	Výrazné snížení hospitalizací.
FI Helsinki Eye Clinic Network	Oční péče propojená s diabetologií, endokrinologií a interní péčí v rámci městské nemocniční sítě.	Oftalmolog, diabetolog, internista	Digitální screening diabetické retinopatie.
US Kaiser Permanente – Integrated Delivery System	Kompletně integrovaný poskytovatel péče (pojišťovna + nemocnice + ambulantní sektor).	Lékař, pojišťovna, IT systém	Jednotný systém elektronické dokumentace (EHR).
CH Chronic Care Model – Switzerland	Sdílený management chronických onemocnění mezi primární, sekundární a terciární péčí.	Praktik, specialista, dietolog, psycholog	Personalizovaná péče a edukace pacienta.

Klíčové principy úspěchu

- Společné cíle a jasná zodpovědnost (diagnóza, indikace, péče, kontrola)
- Sdílené IT a interoperabilita
- Motivace ve financování (DMP, bundled payment)
- Měření kvality a výsledků
- Multidisciplinární týmy

Relevance pro Sapoch/ Lexum

- Potenciál pro integrovanou péči o diabetiky (DR, DME)
- Centralizace AMD center a sdílení dat mezi oftalmology
- Možný ambulantní model Sapoch/ Lexum ↔ diabetologové
- Přímý přínos: efektivnější management péče, reporting, úspory pro ZP

Závěr

- Trend všech vyspělých systémů: integrace, sdílení, měření
- Sapoch/ Lexum může být pilířem v integrované ambulantní oftalmologické síti
- Doporučení:
  - Rozvíjet DR screening
  - Zavést jednotný EHR modul
  - Posílit spolupráci s diabetology, ZP

Vaše dotazy